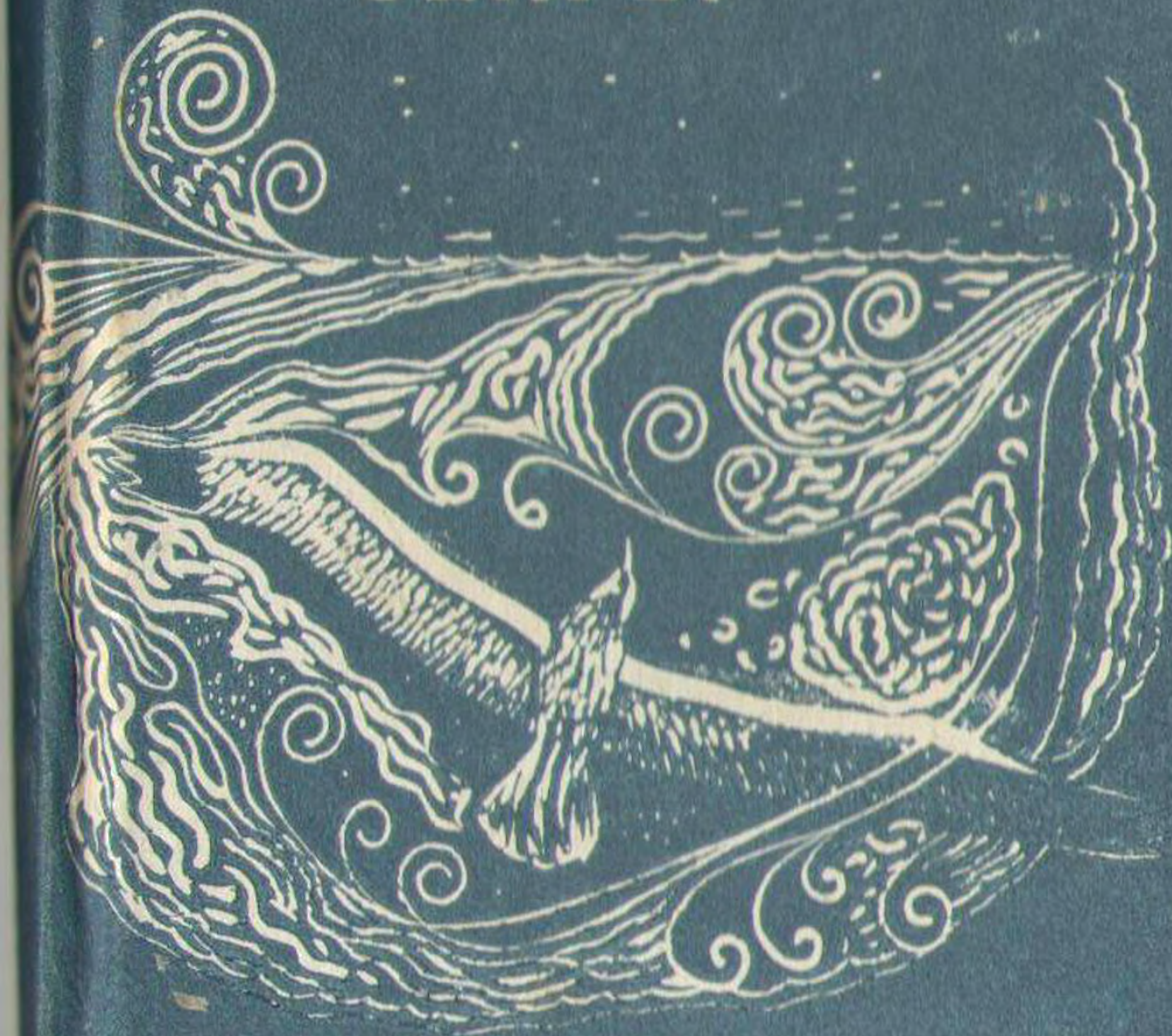

АЗИЗ АЛЕМ

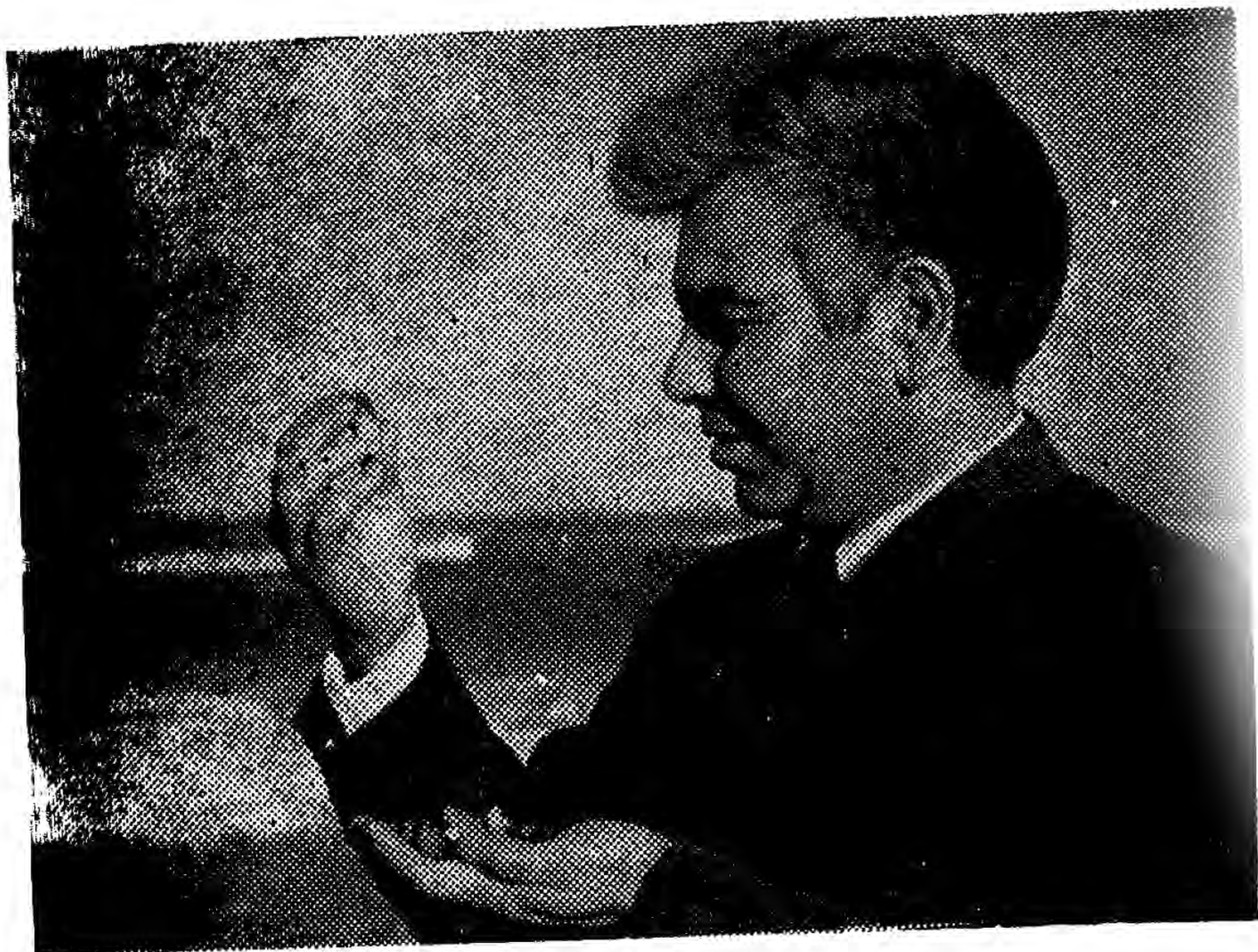
ГЪУЪЛУЪН
ЗЕНГЕР

Улубдин электрон жувре

www.lezgichal.ru

сайтдин кумекдалди газурнава.

Гар галукъна, ван къачуна зенгери гъуьлуьн.
Къарагъзава вили мекер рехи хъйи лепеяр.
Къарагъзава генг хъун патал сергъятар гъуьлуьн.
Къарагъзава ругиз рагар тазавал гуз ятариз.

Зун Инсан я — зун уьмуьрдин лепе я къакъан.
Зи япарихъ галукъзава чи девирдин гужлу гар.
Зенг ягъизва зи рикъини «виликди!» лугъуз. Зенг
ягъизва авун патал чилин агъа Гуьзелвал.

Яшамшрай гъуьл! Женгчи рехи лепеяр! Гъуь-
луьз бахшнавай хъипрепърин мани!

Яшамшрай чил! Къастар ислягъ инсандин!
Азад халкъарин хушбахтлу хзан!

**ГЪУЬЛЪУН
ЗЕНГЕР**

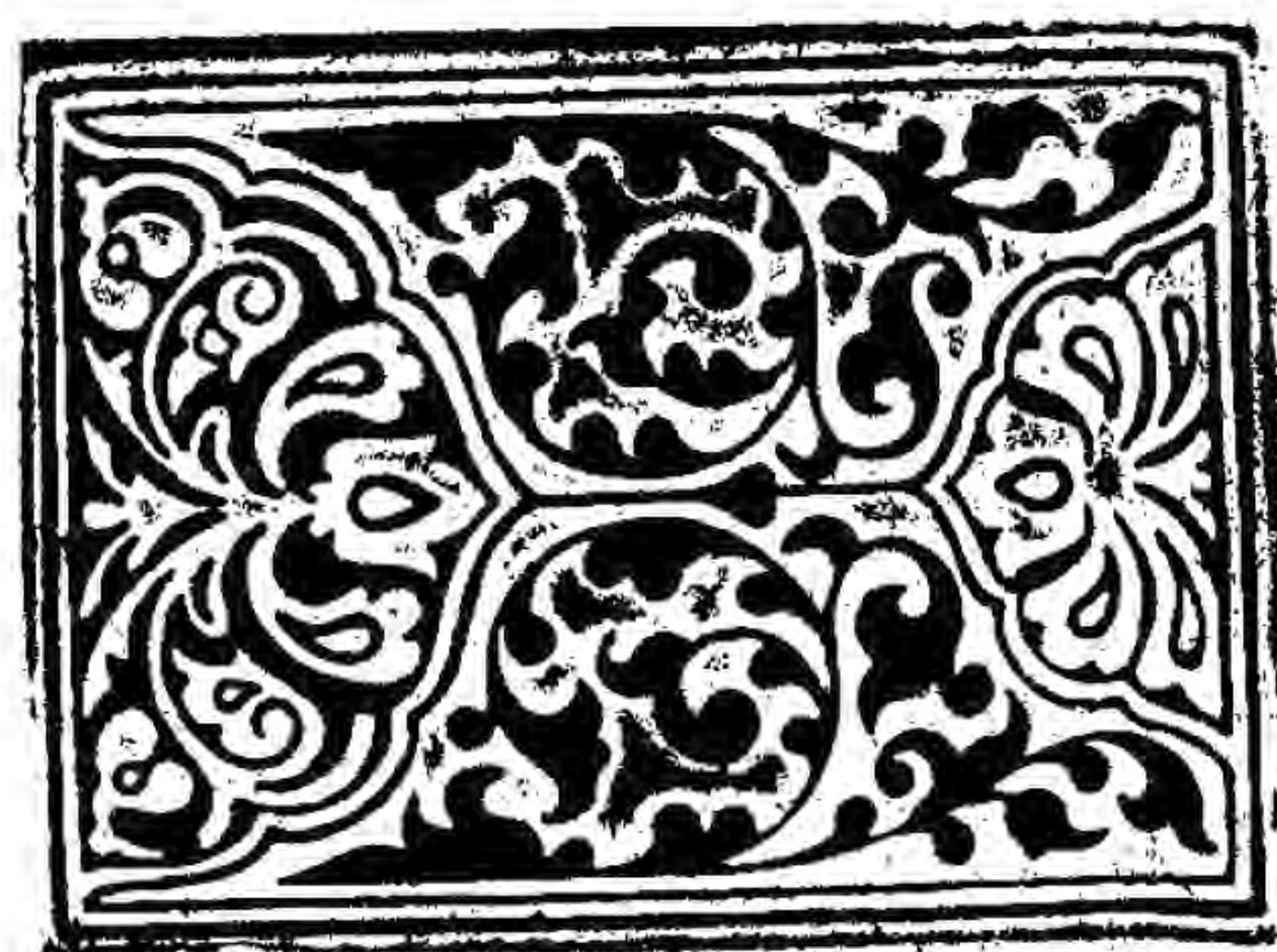
Шиирар

Поэмаяр

Художники
А. Халилов,
Э. Керимов

**ГЪЖУМЗАВАЙ
ЛЕПЕЯР**

ЗИ ГАТФАР

Ингъе тарих. Килиг, гъикъван пачагъри
Акъуднайга чпиз клани къанунар.
Садни амач — куьгъне ктгай валчагърин
Бижгъерар хъиз гадарнава пад къуна.

Ви къанунар эбеди я, гатфар зи,
Жегъил рушан рикI ашкъидив ацIурай,
Багъманчидин пелез нур гур тавази,
Билбилдини манидивди машгъурай...

Чилин шардин гатфар я вун, уьлкве зи.
Ви къанури гатфар тунва рикIе зи.

1973.

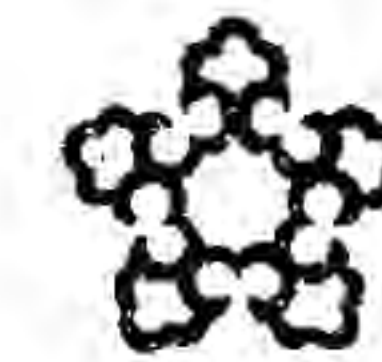

БУЛУТАР ВА ХИЯЛАР

Ииф хъфена.
Вахтун,
Къисайрик квай вече хъиз
Къизилдин,
Рагъ лугъудай кака хана
Ва, адет яз, кака хайи вече хъиз
Къакъра яна
Япал зи.
Зун аватна ахварай.
Акъвазарна пад-пад жезвай будильник,
Зун агатна пенжердив.
Заз акуна булутар,
Лацу-лацу булутар,
Гъуърूपерийри
Вили цава эКъянавай агъар хъиз
Къурурун патал.
Заз акуна булутар,
Амма дагълар
Акунач,
Амма лекъер, амма кІамар...
Акунач.
Заз акуна къакъан кІвалер шегъердин.

Зун дагъви я.
Булутрилай алатзавач вилер-зи.
Дарихвилив, сугъулвилив ацІанва
Вилер зи,
Жемер хъиз
Мороженое авай.
Лув гузва зи хиялри,
Дурнайри хъиз,
Къибледихъ,
Шалбуз дагъдин кукІушрал
Ва элкъезва абур лацу булутриз,
Лацу-лацу булутриз
Лишан яз
Къалурзавай
Зи муьгъуьббат, вафалувал ва паквал
Лезги чилин накъвар патал за хуьзвай,
Акъатайла
Яргъариз.
Алатзавач булутрилай вилер зи:
Абур физва Къибледихъ
Зи хиялрин гелеваз,
Амма физва явашдиз,
Хъалхъас хъипер хъиз.
Булутриз вуч хабар хъурай
РикІикай
Зи!!!

1965.

КОНСТИТУЦИЯ

Зун Советрин инсан я
Зав паспорт гва лугъуз ваъ, —
Герб алай!
ИкІ лугъузва
Зи рикІи.

Зи буба
—фяледин хва тир.

Зи диде
—лежбердин руш тир,

Девирди
Гъич са кІусни жкуърнач зи кефиник,
Акси яз
Хкажна зун ирид лагъай цавариз
Пайдах хъиз
Инкѣилабдин,
Къуд патахъай экуъ ийиз
Нурарив
Конституциядин
Захъ галаз

санал

дунъядиз атай.

Девирди лагъана:
— Килиг,
Им инсан я!
За адаз гузва
Вири,
Вуч лайих ятІа

Инсандиз!

...Зун чІехи хъана — савадсуз яз ваъ,
Зун чІехи хъана — шикеста яз ваъ,
Зун чІехи хъана — умудсуз яз ваъ,
Зун Советрин инсан я,
Зун чІехи хъана

Са гъил аваз цавара,

Са гъил аваз чилера

Дунъня мадни гегъенш авун паталди,
Дунъня мадни къешенг авун паталди,
Инсан,

ви къисмет

рикІеваз.

Зи гъар са югъ ачухзава билбилди,
Хважамжамдиз элкѣурзава зегъметди,
МичІи жезва беневшадин пешерал
Атир гузвай зи хиялриз жумартдиз.
Зи хиялри

ракѣурзава

гимияр

Чилин векъи капарилай Алемдиз
Герек гъарна жеривал
Гадни гатфар,
Фуни чехир,
Межлисар...
Эхъ, гъавиляй

За пайзава жуван бахт
КІусни гъайиф татана,
За пайзава жуван бахт
Багъиш авур
Конституцияди:
За пайзава даим яру пайдахар
Гъар уьлкведиз,
Гъар миллетдиз,
Инсандиз!

Конституция!
Зи Советрин конституция!
Ам
Компас я зи гъилевай
Гележегдин рекъевай.
За кьунва ам мягъкемдиз,
Зи уьмуьрдин бине хъиз.
За хуьзва ам нине хъиз
Вилерин
Жуван!

1963.

ЦИЙИ ЙИС

(Суварин поэма)

Къекъвезва зун куьчейра
Махачкъала шегъердин.
Цай ава зи кІвачера,
Сивева дад шекердин.
Салам гузва юлдашриз
Ийиз сувар мубарак.
Шад шегъердиз тамашиз
Ктканва къе лувар зак.

I

Кас амани кІвалера?
Хъижеч ихътин мярека!
Вирибурун рикІера
Ава еке гъерекат.
Гар цлара акъазва,
Мурк хъиз гъава къайи я.
Билбилар хъиз аквазва
Къужаярни къарияр.
БацІийри хъиз ягъизва
Аялри цав кІурарив.
Жегъилри чип вегъизва,

Къве-къвед хъана тарарив.
Садни авач начагъдиз, —
Туна хъуьтуьл, секин мес,
ЭкъечІнава къучагъ хъиз,
Къилел алаз литин фес.

II

Физ эхкъечІиз инсанар
Почта ава куьни хъиз.
Къуьл ийир къван майданар
ЦІалцІам хъанва, куьнуь хъиз.
Телефонрин рахар къван
Туьтер тамам ифенва:
Теклифзава техжез ван —
Куьк кефияр куькІвенва!

III

Гъиниз фенва темпелар
КІандай гъазур къаймахар?
Твана чуру-спелар
Къекъезва гуз дамахар.
Гъиниз фенва бюрократ,
ЦІуд чин алай шулугъчи?
Чизва адаз гъакъикъат:
Я елкадин къуллугъчи.
Килиг, къуьзуь квасадиз
Йикъа вадра ашукъ жер.
Театрдин кассадиз
Мугъман жезва ийиз хъвер.
Амма сада туьквенра
Тунач чехир турши тир.

Гила крар туькІвенва:
Ам зи кІеви къунши тир!

IV

Атана йис, атана
Свараг галаз гъетерин.
Цав цуькверай ацІана
Ракетайрин экверин.
Аяз-буба экъечІна
Лацу аба юзуриз —
Ашпазарни эгечІна
Сувар суфра гъазуриз.

V

Пилте-пилте къвазва жив,
Къугъдин туьк хъиз къугъвазва.
Пилте-пилте къвазва жив,
Къуьд кІвачерик рахазва.
Пилте-пилте къвазва жив...
КІвалерава гъар са кас, —
КІвалерава туйни къив,
На лугъуди гъанва свас.
Сада-садав вугуз гъил,
Къужахда къаз сада-сад...
Уьмуьр гуьзел, рикІ жегъил, —
Де гъикІ гила жедач шад?!
Килиг, къезва тамада,
Къезва пІагъ гуз челегдиз.
Чи къил адан амалдай
Акъатна лап иердиз.

VI

Чешнелу я сиришта...
Ингъе алим гъекъ акур:
Пеле авай биришдай
Космосдиз фир рехъ авур;
Ингъе фяле, генерал...
Дуьнья чагъа аял хъиз
Къунвай мягъкем гъилерал
Мукъва жезва столдиз.

VII

Акъвазнава цIар гана
Зи Ватандин къегъалар.
Акъвазнава цIар гана,
Гъиле къуна бокалар:
Декабрди хъийизва
Эхиримжи гъахъ-гъисаб.
Пудкъанни сад хъфизва
Зегъмет чIугур гъакъисагъ.
Кремлдин курантрин
Ван акъатна, хъана кис.
Девир галаз хурам тир
Малум хъана цIийи йис.
Салют гана тупари,
Падна цавун дарвазар.
... Гъахъзава зи япариз
ЦIийи йисан авазар.

VIII

Хъфена йис, куьгъне йис,
Тарихда тIвар кхъена.

Хъфена йис, куьгъне йис,
Веси туна хъфена:
Женг чIугу
Даим
Ислягъвал патал,
азадвал патал
ва хушбахтвал патал
Вири халкъарин!

1961.

ЭФИРДА

(Памфлет)

Яб це, яб це! Герек амач
Мана-метлеб квай музыка.
— Жери кар туш! Ни вегъизва
Искусстводин къамуз икІа?

— За кутуна приемник зи
Хтун кумаз кІвалахдила
АцІуриз кІанз манийрив кІвал.
(Яргъи хъухъ са къвалахъ гила!)
Къуй лугъурай ингилисди,
ЧидачтІани заз гъейри чІал.
Къуй негриди къуъл авурай
Джаздин ванци атІурвал чІар...
Белки таниш хъайтІа къе
Бетховенахъ галаз цІийи,
Я тахъайтІа чи Чайковский
ХкведатІа гъейран ийир.
Жагъурзава за Индия,
Жагъурзава за Мексика,
Гъам Египет, гъамни Куба
Азадвилини гвай метрика.
Садлагъана кухунна зун:

Вуч ван жезва япариз зи?
Кацин мяу, кІекрен уь-уь,
КицІерини чІугвазва зил...
Садра хъанач: къил такъатдай
Черя-пІеря, ай-вай хъана,
На лугъуди приемникда
Гъана тунва гъайванхана.
Фикирна за: им вуч затІ я,
Нин илтгъамдин бегъер я им?
Ваъ, якъадаш, къанажатъдал
Иличзавай зегъер я им.
Уолл-стрит алахънава
Бейгъушариз женгчи эсир,
Яратмишиз жегъилрикай
Вичиз белли лугъур несил.
Чизва адаз — къуьзуь вакІаз
Эхир нефес жезва мукъвал:
Къилихъ кІута галукънава,
Туетуьнални ала мукал...
Октябрдин нур къекъвезва
Чилин шардин гъар са пипІе.
Уолл-стрит алахънава
Фу тІуьн патал мад са тике.
Лугъуда хъи цІийивал я,
Яб це садра теблигъатдиз:
Гъайванрилай чешне къачун
Мукъва хъун я гъакъикъатдиз!
Мад акІ ятІа, куьз герек я
Саксафонни, тарни чІагъан?
Вуч затІ ятІа эстетика
Чириз къведа гила къаргъа...
Вуч ава бес и дуьньяда
Капиталдиз куьмек гудай?!
Куьмек хъанач бомбайрикай,

Пичерикай инсан кудай...
Гила ада жагъурзава
Фашизмдиз маса рекъер:
Есирдайвал музыкадин
Сесеривди жегъил риклер.
Ингъе ихътин фикиррик кваз
Приемникдай — чалахъ жеч
куьн! —

Бирдан ардин ван акъатна.
Де гила хуьх куьне хъуьруьн:
Юргъун хъана, япар куьрсна,
Акъвазнавай серин варцив
Зи ламрани хкажна тлиш,
Ацлурна гъа дуьнья ванцив.
Къатна макъам... Тахъанайтла,
Ягъайтлани гуьлледив пел,
Хак акъудна гъаясузди
Ар ацалтна къведай квалел.
Валлагъ, зурба агалкъун я,
Машгъурвал я гъаят тахъай
ИкI сад-садан гъавурда хъун:
Уолл-стрит, композитор,
ГъакIни зи лам гъаятдавай.

1962

ЧАЙХАНАДА

Каспи гъуьлуьн къерехдавай чайхана.
За чай хъвазва —
Шини хътин,
Атирлу.
Бирдан хуьруьн нуькI атана ракларай.
Угъриди хъиз, инихъ-анихъ вил ягъиз
Столдаллай гъвелер кIватIиз эгечIна.
(Чайханада, чалай гъейри, кас авач).

Агъ нуькI,
Буна анжах фикирзава тлуьникай.
Тебиатди луварни кваз ганва ваз
Тлуьн жагъурун паталди.
Физва асирар,
Дегиш жезва девирар.
Амма вун, нуькI, даим нуькI яз амазма.
Ваз хабар туш дуьньядикай:
Адан чIехи дердерикай,
Адан чIехи шадвилеркай.
Туькьуьл я ви къисмет.
Белки ятIа вун бахтавар, низ чида.
Зун инсан я, нуькI.

Са вахт авай: нуькIвер хьиз тир инсанар —
Гъвелер кIватIиз тIебиатдин капалай.
ЦIай жагъана, эхирни.
Фена асирар,
Дегиш хъана девирар,
Инсандикай аллагъ хъана
Чилеринни цаварин.
Амма килиг:
Дяведин цIай гьич туьхуьзвач дуьньяда
Кузва хуьрер, шегъерар,
МичIи жезва экуь кIвалер
ТахъайтIани
МичIи кIвалер гзаф авай дуьньяда.
Амма яб це:
Вуч сесер я приемникдай къвезвайбур?!
Югъ-къандавай артух жезва абурун
Къадар ва гъайбат.
А сесери — чIалахъ хьухъ! —
Тергда дяве чилерал.

Чайханадин иесидин куц акур
НуькIре тадиз кьил тIабна.
Лув це, нуькI!
Лув це мичIи,
Лув це экуь кIвалерилай.
И рагъ авай ва и мичIи дуьньяда
Ви рехъ анжах экуь жеда эбеди:
Ви далудихъ зун гала!

Лув це нуькI!
Белки ваз зун герек туштIа,
Амма заз вун герек я —
Тежер къван!

1966.

МАЛУМАТ

Зун са-са кIар хкаж жезва
Уьмуьрдин тик гурарай.
Шумуд рикI къаз агаж жезва,
Акъатзава кIарарай:
Алахъзава ийиз зун лент,
Авудиз кIанз гурарай.
Зун аскер я — заз чида женг:
Тур акъудиз къакъарай.

1972.

* * *

Цуьквер ала столдал
КІвализ атир гун патал,
Цуьквер ала столдал
КІвализ безег гъун патал.
Шаир ава дуьньяда
Дуьнья рикІе тун патал,
Шаир ава дуьньяда
Дуьнья экуь хъун патал.

1964.

ЭКСПРОМТ I

Заз кІандач жигъир, заз кІанда шегъре:
Жедач жигъирдай тухуз карванар.
За хъвазва даим уьмуьрдин шире —
Къвезва мугъманар жуьреба-жуьре:
Шегъредихъ гала ракни айванар.

1972.

ЭКСПРОМТ II

Гъикъван цава аватІани
Лешер кІани къузгъунар,
Гъикъван чилел алатІани
Иви хъвадай азгъунар,
Уьмуьрдикай фикирдайла,
Гуьзелвилер зикирдайла,
РикІел къведа зи цавар,
ГъакІни инсан квай лувар.

1971.

КАСПИДИКАЙ ШИИРАР

(Циклдай)

I

Каспий.
РикІ дердерив ацІайла,
Цав хъиз чІулав циферив,
За лув туда Каспидин
Къерехдиз.
Женг чІугвазвай, галат тийир,
Даим умуд туьхуьн тийир
Игит Каспий акурла,
Рагъ хкъведа
РикІиз зи.

Ингъе къени...
Зун атана акъвазнава къерехда
Каспидин.
Амма Каспий... секин я,
Космонавт хъиз
ЭхвичІайла
Чилерал.
Са кІус амай зун ажугъдик хъиткъин
жез.

Бомба хъиз:
— Эгер чІехи гъуьлерни кваз

ХъхъайтIа секин,
Ни кукIварда рагар, къванер, къерехар,
Ни эбеди гегъеншарда сергъятар
Уьмуърдин,
Фикиррин,
Мурадрин?..
Садлагъана зи вилериз акуна
Гъайбатлу лепе.
Вични ухшар тир полководецдиз
Гъилевай пайдах.
Адан къулухъ къшун галай лепейрин,
Яргъи шуькIуь жергейриз
Пай хъана.
Килиг, къвезва!
Къвезва!
Къвезва гъужумдиз.
Ругзава рагар,
Ругзава къванер...
Дегиш жезва къерехар,
Гегъенш жезва сергъятар...
За гъарайна,
За гъарайна шадвилляй:
«ЧIехи гъуьлер секин туш,
Я мумкин туш
Секин хъун!»

II

Каспидин къерех.
Нисидин кIаш хъиз, лацу ва элкъвей
Къванцел ацукъна,
Мукъвал-мукъвал за яб гуда авазриз
Каспидин:
Каспий гуьзел чIагъан я.

Ингъе гару — чIагъанчиди
Язава чIагъан.
Къарагъзава лепеяр
Дагълар хъиз къакъан,
Къарагъзава лепеяр —
ТIурфандин!
Бед я!
Бед я музыка.
На лугъуди къарагънава женгиниз
Зулумдик квай халкъ
Азадвал патал.
Гагъ-гагъ яда заз Каспиди макъамар
Гъам гимндиз, гъам маршуниз... ухшар
тир.

Куьрелди,
Карагда зи вилерикай шикилар
Жуьреба-жуьре
Месела:
Кфилдин сес рагара;
Рушар гала нехиш атIуз гамунихъ;
ЦIийи кIвалер «чуьхуьзва»
ЦIийи кIвалин гъаятда;
Билбилди яд хъвазва михъи булагдай...
Амма бязи вахтара
Заз Каспиди акъван еке таъсирда,
Акъван еке таъсирда...
Им Каспий гъуьл саки кисай макъам я.
Ихътин чIавуз заз акI жеда,
Гуя
Чилерал
Алай вири куьрпеяр
Ава ширин ахвара
Ва абурун дидеяр,
Миллионралди дидеяр

Фенва дерин хиялриз,
Къил алгъурна
Къеперал.

Галатай чIавуз,
Ял ядай чIавуз —
Гъар гъамиша за яб гуда авазриз
Каспидин,
Нисидин кIаш хъиз, лацу ва элкъвей
Къванцел ацукъна.

III

КукIварзава, кукIварзава Каспиди
Лепейрив
Къерехдавай лацу къван,
Гуя рехи скульпторди
Сантунивни кIутадив
Теснифзава статуя,
Генийди хъиз,
Ашкъидив.

Фена йисар...
Зун хтанва зи Каспидин къерехдиз
Къил чIугун патал.
Вагъ!
Виликдай заз акур зурба, чIехи къван
ГъвечIи хъана,
Хъиткъер гана,
Ухшар хъанвай гзаф ргур какадиз,
Вечрен какадиз,
Гуя рехи скульптор
Гъазур хъанва
Хъере-мере алудна

Ам сивиз вегъез.
Зун тажуб хъана:
Фида йисар... и къван алай чкадал
Анжах куьлуь-куьлуь къумар
къугъвада.

Бес гъиниз фена произведение
Яратмишзавай
Каспиди?
Эхъ,
Каспидиз чида:
Гъуьлеринни океанрин къерехриз
Ярашугъ я къум,
Куьлуь-куьлуь къум —
Дагълар ваъ,
Ратар ваъ,
Къванер ваъ,
Куьлуь-куьлуь къум.
Ингъе къумар, куьлуь къумар...
Абур язва скульптордин — Каспидин
Жавагъирар
Эбеди яз
Амукъдай!

IV

Каспий.
Зи гъилева къусуяр.
Физва луьткъе виликди.
Физва луьткъе виликди,
Уърдег хъиз,
Тумни, къилни хкажна
Дамахдив.
Къарагъзава лепеяр,

Къвезва зарбдиз къаншардиз,
Гуя язва аждагъан
Вили вилер экъисна,
Сивяй каф чкІиз
Зунни луьткве — чун къведни,
Къведни санлай туькьуьниз
КІанзавай.

За звар гана къерехдиз,
Хабар къуна жувавай:
«Яъ, уьмуьрдин лепеяр
Элкъведани ажалдиз,
Эгер аваз хъайитІа
Вун са гъвечІи луьткведа?»

Каспиди заз лагъана:
«Жегъил я вун, чранвач.
Залан шейэр алцумда
ЧІехи зурба къапанрал.
Эгер гъуьлел физватІа,
Сифте гими гъазура:
Луьтквеяр ваъ, гимияр
КІанда чІехи гъуьлериз».

Зун хтана кІвализ зи
Гими расун паталди
КъатІдай вири лепеяр,
КъатІдай гъар са океан...

V

Салам, Каспий!
Хийир хъуй:
И гуьлуьшан пакамахъ,

Вири дуьнья кІвачел алай вахтунда
Вун гъикІ хъана ксанма?
— Зун ксанвач, — жаваб гана Каспиди, —
И гуьлуьшан гатун йикъан пакамахъ
Зун киснава, — заз кІанзавач рагъулриз,
Цуьк хъиз, михъи яд.
Ингъе, килиг, къвезва, къвезва ял ягъиз
КІир гъилеваз пенсионер жигъирдай.
Гъикъван ада уьмуьр патал чан гана!
Зун бахтлу я адаз къуллугъ авунал.
Амма...
Веси хъуй ваз, эй жаван,
Жув садрани секин хъана акъвазмир.
Къуй яшлур, пенсиядиз фейибур
Элкъвена
Техкъведайвал станокдихъ, столдихъ
Ва я...
Штабдиз.
За лагъана:
— Зун фяле я, коммунист я, инсан я
Советрин!
Каспиди:
— Инанмиш я вахъ!
За лув гана кІвалахдал.

VI

Зун къекъвезва Каспи гъуьлуьн къерехра,
Лежбер хъиз
Килигзавай дигмиш жезвай никІериз,
Сегъер-сегъер экъечІна.
Къум рахазва кІвачерик,
На лугъуди шекер незва балкІанди,
Ваъ, гузва заз сигналар

Посолри хъиз Ватандиз.
Зун акъвазна.
Зун элкъвена атай рекъиз килигна.
Заз акуна гелер зи
За къумадал атІанвай.
За фикирна: «Виже къведач акъвазна.
Зун акъвазна — акъвазна зи гелерни.
Фена кІанда виликди
Аквадайвал гъар са касдиз гелер зи.
Фена кІанда виликди!
КичІе жемир,
ГъалтайтІа вун гъейри касдин гелерал, —
Алад фейи гелерай.
Къуй гелерал гъалтрай гелер,
Къуй гелерик какахърай гелер!
Ида анжах яратмишда
Гуъзелвал.
Ингъе, килиг, хважамжамдиз цававай.
Ракъининни марфадин
Бегъер я ам,
Гелер я.
Алад фейи гелерай!
Сада нагагъ фур эгъуьнна хъайитІа,
Жува ана емишдин тар акІура.
Гъа икІ, эхир, багъ жеда»
Зун килигна Махачкъала шегъердиз.
И къакъан кІвалер,
И къир цанвай куъчяр,
И машинар зи виликай катзавай, —
Ибур вири гелер я
Акбулдинни гъилерин.
Эхъ,
Сифте чилел гелер туна инсанди,
Ахпа гъахъна чилин дерин къатариз,

Гила ада ирид лагъай цавариз
Гузва лув.
Фена кІанда виликди, —
Махачкъала са твар я къумадин
Гекъигайла чилин шардив.
Фена кІанда виликди —
Чилин шарни са твар я къумадин,
Гекъигайла алемдив.
Фена кІанда виликди —
Герек,
Инсандин кІвач хкІун тавур
Чка тежен алемда.
Ахпа?
Зи суалдиз жаваб гана Каспиди:
— Килиг жуван гелериз.
Михъи я къум — гуя касни къекъвенач.
Ингъе иниз килигна
Жеда гъардахъ гелер тадай мумкинвал.
За лагъана:
— АкІ хъайитІа пуч жеда хъи гелер зи?
— Куъз я гелер къумадал?
Эгер, зун хъиз,
КІандатІа ваз эбеди яз амукъна.
Хъвана кІанда вуна вацІар уьмуърдин.
Ви крарни ухшар жен, герек,
Зи лепейриз:
Абуру
Анжах
Уьмуър патал женг чІугвазва датІана.
А чІавуз ви къилел жеда чайкаяр,
А чІавуз вун океан я.
Океанар лагъайтІа,
Гъич садрани
Рекъидач!

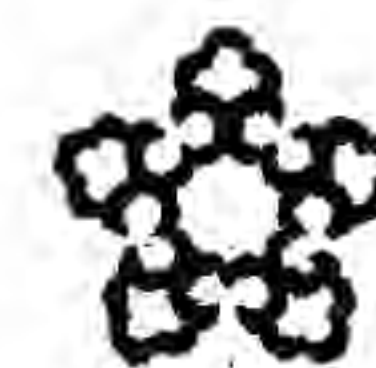
ИИФЕН ЭЛЕГИЯ

Къвазва гъетер, гар галукъай ичер хъиз,
Бекъре-бекъре ийиз хъипер жезва пад,
Ветлерини класар гузва клвачериз, —
Сирлу уьмуьр нур гуз вилик къвезва мад.
Зун инсан яз атанвайла алемдиз,
Гъатта чилин безегарни такуна,
Гъатта къунши чир тахъана бегъемдиз
Амазма гъакІ рикІ буьвел хъиз дакІуна.
Заз акунвач тавханаяр Багъдатдин,
Цав сини хъиз гъилел къунвай Гималай,
Гъатта жуван Къурушрин хуьр (Шагъ
дагъдин)

Даим къилел купІадин туьнт гум алай.
Вилер ганва — гъар са затІ ваз акурай.
Гъилер ганва — буюр, гъисса гъар са затІ.
Амма ама къакъара зи гапура
Зи хиялриз ийиз жери рехъ азад:
РикІ дакІунва — рикІе ава мурадар
Уьмуьр патал цуьк къилеллаз берт ийир,
Амма, килиг, уьмуьрдава инадар
Гъам мурадар, гъам иеси терг ийир.
Ацукънава зун къуншидин гъварарал

Вад клвал аваз клвал эцигиз кланзавай.
Жагъурна хъиз зун хътин са авара
ИкІ вичикай даим пулдин клаззавай.
Садан девлет — хъанайтІа са хъама къван,
Садан девлет — халкъарин хам алажун,
Садан девлет — чанда нефес амай къван
Дуьнья клвал хъиз безетмишна къакъажун.
Аман, кланда къужахда къаз Алем заз
Терг ийирвал азгъунвални чаравал,
Вучда, зи рикІ клвенкІ авунвай къелем яз
Дерт цІуруриз юрта ава чарарал.
Азад яз-яз зун гъатнава ракъара
КІвачериз ваь, зи мефтІедиз клас гудай.
Гъардахъ са дерт. Ингъе сваса дакІардай:
«На вучзава? Хъша, вахт я ксудай».
Къвазва гъетер — квак галукъай шафранар
Бекъре-бекъре ийиз хъипер жезва пад.
Агъ, уьмуьрдихъ ава вичин мизанар,
Кукра ич хъиз зи рикІ сирди незва мад.

1971.

ДЕВИРДИКАЙ ЗАРАФАТ

Лацу металл ва шуьше.
Чи девирди алапат
Эцигзава инсанриз
Тахъай хътин дарамат.
Цлар миxъиз шуьше я.
Къенер гъикъван экуь я!
Буьркъуьдани гила мад
Хъулгъудач вич буьркъуь я.
Амма чинар инсанрин
Аквазва заз къванер хъиз,
Фикирлу яз, квахъна хъвер,
Гъамишанда хъилер хъиз,
Вуч ятлани жквезва
Рикел ата-бубаяр
Къванерикай эцигай
Хуьрер, квалер, убаяр...
Экъечламаз ракларай
Ийиз жедай гъерекат
Сада-садав гъил вугуз
Чина аваз берекат.
Зи вилик квай дарамат
Аквариум хъиз ава,

Инсанарни тади кваз
Балугъар хъиз физ ава.
Заз кичле я: сурарай
Хъвер авуртла бубайри,
Хада гуьзел дарамат,
Вай жеда гъал субайрин...

1967.

«КАВКАЗ» РЕСТОРАНДА

Р-д и з

Хер алай лекъ хъиз
Аватнавай дагъардиз,
Пелелай гъекъ физ
Ацукъна за столдихъ
Гуъзетзава официантка,
Марвард хъиз.

Бирдан... мурдар хъиз
Атана вун игисна,
Сивни — муда хъиз...
Рахана зав каф чкІиз,
Мурдарди хъиз къве хилен мез
Экъисна:

— Вучиз вун текдиз
Ацукънава шаир яз?
— Заз чиз, эркекдиз
Гъина хъана вуч ава?!
Вун цуькІ хъана... Зунни
аллагъ
Шагъид я!

Фикирна за зак:
«Уьмуьр физва хийирдай:
Лекъерик хъиз пак,
Лувар квайтІа мурдаррик,
Цаварни кваз зегъерламиш
Ийидай».

Хкажна бокал
(Къуй цавари дамахрай!)
За лекъер патал:
— Эхъ, мурдардиз акуртІа,
Цав аквада анжах лекърен
Къармахрай!

1967.

* * *

Ксанва шегъер. Ахвар къвезвач заз
Йикъарин парад физва виликай.
Са япа ава марфадин аваз,
Муъкуъ япани сятдин тик-тикар...

Дамах ийидай кар авач гъеле:
Яракъламиш туш йикъар хъсандиз.
Къачуна Олимп — аллагърин къеле,
Килиг ийирвал, вил туна виле,
Уъзуагъдаказ гъар са инсандиз.

1971.

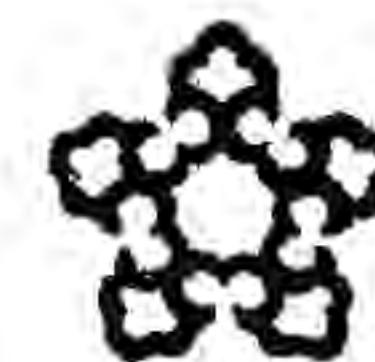
РЕХИ ЧІАРАР

Рехи хъана чулав чІарар жегъил яз
(Рагъ такурла, лацу жеда къацу пеш)
Зи чІарариз рагъ акунач, азизди,
Куъз лагъайтІа... рагъ рикІевай гъамиша.

На лугъузва: «Дарман ягъа чІарариз.
Чулав жеда, — чир хъжедач садазни».
Гъейрибуруз акуртІани чулав яз,
Бес чаз абур лацу тирди чидачни?

Къуй зи чІарар рехи хъурай, — айиб туш:
Къакъан дагъдин къилел даим жив ала.
Рехивал — им къуъзуъвилин лишан туш.
Айиб я чаз рикІер рехи хъайитІа.

1964.

ЧУЛАВВАЛ

(Поэма)

I

Чулаввал,
Чулаввилиз кІанда секинвал —
Ахварин,
Сурарин,
Дигмиш хъанвай ичинавай цилинин...

Чулаввилиз кІанда секинвал,
Амма чулаввал ийизва цІил-цІил
Нурари
Гъетерин,
Маякрин...

II

Чулаввилиз кІанда секинвал
Яратмишун паталди
Чулаввал.
Ингъе патрон тфенгдавай.
Туб илиса шейтІанда —
Къужахдаваз ялавдин
Гуьлле фена чулаввилиз элкъведа, —
Элкъведа ясдиз.

Нагагъ чна гайитІа
Чулаввилиз азадвал,
Дуьньядикай жеда чулав магъара.
А чІавуз,
Лекъерикай тарахин,
Гъатта типІер... типІерни кваз терг жеда.

III

Белки гъаниз килигна
ПадзаватІа чулаввал
Тебиатди датІана.
Ингъе йиф.
Ракъинин нур галукъна,
Хъиткъин жезва йиф,
ЦІай илисай челег хъиз
АцІанвай
Барутдив
Чулав.

КІус-кІус хъана чулаввал
Гадар жезва къуд патахъ:
НафтІадал Кувейтдин,
Каабедин къванцел,
Кубандин накъварал,
Лезгинин дамахлу гъирел
(Чина чулав гъер тукІвада
Истеклу мугъмандин кІвачик),
Амалдар сикІрел
(Гъижъван багъа я чулав сикІрен хам),
Зи чІарарал,
Костюмдал,
Чекмейрал...
Гадар жезва чулаввал

Алемдавай,
Атомдавай
Сирерал,
Гележегдин рекьерал.

Чулаввал.
Ракъинивай тергиз жезвач чулаввал,
Акси яз,
Чулаввал
Чуьнуьх жезва гъа ракъинин нура
Ва гъакІни
Пис ксарин рикІера.

IV

Чулаввал.
Чулаввал сеbeb яз
Чулав йифиз инсанди
Яратмишна сифте цІай,
Ахпа чІикъни шем,
Гуьгъуьнлайни лампа, фонарь...
Ва иллаки зурба экуь идеяяр.

Инсаният фейи рехъ зи вилик ква.
Ам экуь я:
Заз аквазва адан тарих,
Ачух альбом хъиз.
Дугъри я, гзаф ама негативар
Чулавди лацу яз
Лацудини чулав яз
Къалурзавай
Чаз.
Инсаният физвай рехъ заз аквазва.
Ам гъелелиг чулав я,

Чулав конверт хъиз
АцІанвай анжах лацу чарарив
Ягъун патал шикилар
Инсаният фидай гъар са камунин.
Эхъ, чулав я гележег:
Заз аквазва адан чин,
На лугъуди дишегъли я
Чуьнуьх хъанвай шаршавдик.
Анжах къетІен зурба викІегъ инсанри
Гележегдин чинай перде акъудда,
Свасан чинай,
Чамра хъиз.

Гъар девирдихъ
Ава вичин пайгъамбарар, фекъияр,
Зун эгечІдач вяз ийиз,
Фалар вегъиз, виликамаз хабар гуз,
Зун адетдин инсан я.
Анжах са кар аян я заз:
Чи къенин югъ гъам чулав я, гъам экуь,
Зунни ала арадал
Экуьвилини,
Чулаввилини
Сергъят яз.
Зи патахъай физва женг,
Гъарда къуна чулгвазва зун вичелди
Яшар тамам тушир хва хъиз пачагъдин,
Къейила
Пачагъ.

V

Килигзава цавуз зун.
Кузва гъетер

Чигер вегъиз беневшайрал,
Туб элягъиз кфилдал
Тек чубанди язавай...
Фикирзава за жувак:
Тергун патал чулаввал
Уьмуьрдин
Садна кIанда вири гъетер
Герек абур элкъведайвал ракъиниз.
(Рагъ атайла, гъетер квахъда лугъурбур,
Ягъалмиш я куьн:
Рагъ — гъетер я сад хъайи!)
ГъикI агудда гъетер за
Зи,
Ви,
Виридан?
КIазра тутун пешер хъиз,
Незва даим чулаввал за:
Чулаввал — арадавай инсанрин,
Чулаввал — арадавай халкъарин,
Инсаният физвай рекъе гъалтзавай,
ГъакIни жуван
ЧIарарин.
Эхъ, зун кIаз я, чилин шарни барама.
Чулаввал гваз чулаввилиз гъахъда зун.

VI

Амма жедач, жедач завай давам гуз
Чулаввиле эбеди.
Са жуьредин бомбадихъни тежедай
Къуват ава рикIе зи.
Зун пад жеда,
За кукIварда чулаввал,

Гъатта пехъи вулкан хъана
ЭжкъечIда зун дуьньядиз.

VII

Чулаввал.
Чулаввилиз кIанда секинвал,
Амма зи рикI
Секин туш:
Ам цил хъиз я дигмиш хъанвай ичинин
Аватнавай
Накъвадиз.

1968.

* * *

Вири рекьида, садни амуьдач —
Дуьнья шегьер я сад кьвер, сад хьфир.
Садбур я гуьзел, садбур я кфир.
Вири рекьида, садни амуьдач,
Гватлани гьардав, гьардав са кфил —
Дуьнья шегьер я сад кьвер, сад хьфир.

Гьардахъ авазва вичин тайин вахт.
Рекьидач уьмуьр патал авур кар.
Месела, Москва, спутник ва тар.
Гьардахъ авазва вичин тайин вахт.
Тарихди хуьда машгьур хьайи тIвар.
Рекьидач уьмуьр патал авур кар.

1958.

* * *

Эгер гьар кам дерт хьанайтIа
уьмуьрда ви, эй инсан,
Тик хурук квай муркIадай хьиз
хкведай вун кьулухъди.
Эгер гьар кам шадвал тиртIа
уьмуьрда ви, эй инсан,
Лап кьве кIвачни хайитIани,
фидай вилик хурухъди.

1964.

* * *

ЭПИГРАММА I

Зун атана дуьньядиз. ГьикI чир жеда атай чIал,
Садра къванни татайтIа зун, эй инсан, ви ракларай.
Зун хъфена дуьньядай. ГьикI чир жеда хъфей чIал,
Садра къванни татайтIа вун, эй инсан, зи ракларай

1964.

Вун вацI тиртIа, низ къайгъу тир
Вун авахьдай вишриш ийиз,
Вун уьлен я ктIай, къацIай.
Ваз кланзава ви «агъудин»
Рангни дадни дегиш ийиз
Гъана яд зи гурлу вацIай.

1973.

ЭПИГРАММА II

Ваз жагъана багъа гевгъер,
Ви сививай хуъз жезвач хъвер.
Зани къуна вавай хабар:
— Гъинай гъатна ваз им, яда?
На лагъана куърсна япар:
— Валлагъ, гъа... ви... хазинадай.

1973.

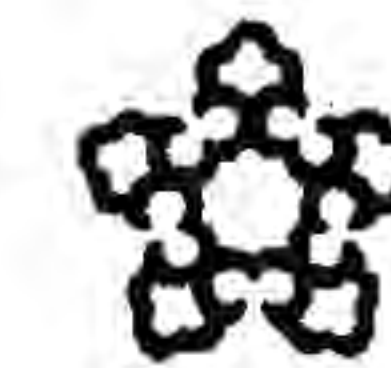

ПОЭЗИЯДИН ЧАКЪАЛ

(Эпиграмма)

Чуьнуьхайтлани виш агъзур башмакъ
Къивачел алачиз амукъда чакъал.
Шаир жеч вакай ийизвай басма
Даим чуьнуьхиз чарадан гаф-члал.

1973.

ЭПИТАФИЯ

Ам ялтах тир тух ва хуррам,
Даим чандал къадай къинер.
Къил агъузна гурла салам,
Къилелай тум жедай вине.

1971.

КЪВЕ ШИКИЛ

I

Гъетер.
Мичи цава кузва гъетер.
Заз акI жезва, гуя чулав мармардин
Керпичрикай раснавай
Дустагъдин
ДакIаррай
Килигзава къегъалар
Азадвал кIани,
Гуьзелвал кIани.

ТипIер.
ТипIери гъалзава девран.

Цеквер.
Ксанва цеквер,
КIев хъувуна тIеквенар
Мукудин,
Дуьньядикай
Са хабарни авачиз.

II

Рагъ.
Чими нурлу рагъ экъечІна.
Ахквасмач гъетер,
Гуя вири сад хъана
Дуьнмиш хъана ракъиниз
Ва чукурна миѳивал.
Ахквасмач типер, —
Чуьнуьх хъанва
Харапайрин хъиткьерра.

Лекьер.
Лекъери гъалзава девран

Цеквер.
Къекъвезва цеквер,
Чугвазва зегъмет,
Къазанмишзава
Дуьньядикай
Са хабарни авачиз.

1966.

УРУСРИН КЪУЪД

Къе заз сифте яз акуна зи хъен
Вични лацу живедал.
Къе рагъ авай
Москвада

1966.

ЭТЮД

Марф къвана...
Килигзава зи хъен заз
Хъвер кваз
Лекъверай.
Гар акваз
Пешераллай живе хътин стIалар
Чуьнуьх жезва лув гана
Зи рех ягъай
Мекера.

Ингъе мад
Физва зун гъа виликан,
Накъан
Рекъерай.
Къудгунна
Гъа лекъверай, къисас хъиз,
Са капаш руг акбуна
Зи рех ягъай
Мекера.

1967.

* * *

Агъ! Вуч фад атана вун, зул:
Гъеле кIватI тавунмаз зи гад?
Мумкин я, хъанатIа ваз зун
Ви дуст хъиз чIугвазвай мидад.

Дугъри я, хъипи я рангар,
Амма лап тIимил я зи яш.
РикIева мур хъанвай рагар, —
Закай гъич жедач ваз сирдаш.

Агъ, зул, вун атана... Вуч фад?
Акъахна уьфт ягъиз тарай
Вегъизва на пешер са-сад
Къилеллаз дурнайрин гъарай.

1968.

Пагъ, пагъ, пагъ!
Рагъ ягъизва рикъевай
Рушан чини
Гададиз...

1962.

БАЛУГЪЧИ

(Этюд)

Гъуъл. Къерех,
Аскъан чъулав чархунал
Ацукънава миллиз хъуьрез балугъчи —
Вуч хътин!
Патав гъа
Ийиз хъуьтуъл рахунар
Са гуьзел руш
Къунчъ хътин.

Къирина
Фадлай балугъ гъатнава
Амма къусни хабар авач гададиз —
Машгъул я.
(Къве жегъил
Мад чеб чпел гъалтнава.
Вуч паталди?
Машгъур я...)

Къанзава
Балугъчидиз къевелай
Маса балугъ — муьгъуьббат къаз вилерай
Багъа тир.

ХУАНА ГАЛЬО

Н. С. А.

Кабинет.
Редактордин кабинет.
Кабинетда къуд кас ава:
Къве тарихчи, редактор ва зун.
Редактор
аватІа ава,
авачтІа авач
лугъудай хътин
Гуьзел я.
Вични зи яр я.
Тарихчияр атанвай
КІелун патал
корректур
Чпин ктабдин,
Амма зун —
Муьгъуьббатдин пияла хъваз
Нубатдин.
Бирдан зи яр яру хъана, бубу хъиз —
Чиник адан лацу чка кумачир.
За вилерив жузуна:
«Вуч хъана?»
Ада тупІун ишарадив

Эверна заз вичин патав.
Зун фена.
Ярди кушкушна
Зи япал:
— АтІа дурбуц аквазвани?
Ада дехънен лагъана хъи юлдашдиз,
Бес зун
Чеб накъ тамашай
Мексикадин кинодик квай
Хуана Гальо хътинди я.
«Ваъ, — лагъана муькуьда, —
Хуана са затІ туш,
Им лагъайтІа — Венера вич я
ЭвичІнавай
Чилерал».
Пагъ, — лагъана давамарна зи ярди, —
Са кІус амай зун чилериз тефена.
— Вучиз?
— Регъуьвиляй...
Зи сивелай катна лужар хъуьруьрин:
— Вун, азизди, редактор туш,
Вун атомдин реактор я
Гъуьргъуьрзавай
Вири жуван гуьзелвилив
Алааматдин.
— О...о, — лагъана зи ярди,
Яргъи шуькІуь къве рцІамни хкажна,
Агъадай виниз
Килиг ийиз
Заз
Ишигъ авай ири чулав вилерив,
На лугъуди рагъ я
ХкечІнавай гъуьлуькай
Дагъдин кукІуш нурлу авун паталди.

— Спасибо за комплимент! —
Рахана яр урусдал.
— А комплименты идут красавицам, —
Жаваб гана зани адаз урусдал.
(Вуч ятлани тарихчияр хъфена,
Ягъайди хъиз тупунай,
Тадиз «сагърай» лагъана.)
Редактордихъ гаф амукънач хъулгъудай,
Ам цІрана, — шадвиляй,
Чайдиз вегъей
Шекер хъиз.
Чи сиверал хъуьруьн алай хушбахтлу,
Вилер авай
Вилера
Чи ашкъидин гурлу тарих
Давамриз.

1963.

* * *

ГъвечІи къула ийиз жедач чІехи цІай.
ГъвечІи рикІе гъвечІи ашкъи куькІвена.
Вахъ галукъна зи ашкъидин гужлу къай —
Ви ашкъини гъвечІи цІай хъиз туьхвена.

1972.

* * *

Заз кІанда йифизни, заз кІанда юкъузни
Анжах са ваз килигиз тежер къван гуьрчег.
Заз кІанда лугъузни, заз кІанда талгъузни:
«Тек са вал зи рикІ ала, рикІ ала, Чичек»

1961.

ВУН ФЕЙИ ЮКЪУЗ

Вун фейи юкъуз даклардин клане
Цана за са тар
Вун ажкван тийир пуд йисан къене
Тежервал рикI тIар.

Диб къунва тарци мягкемдиз чиле, —
Рахазва къецел.
Амма зун ава, тек тар хъиз, кIвале
Ви тIвар гъиз мецел.

1960.

МОСКВАДА

(Зарафат)

Аслан хъана экъечIнава гъуърчез зун
Ахтармишиз рекъер, паркар, айванар...
Амма закай гар хъиз катдай чкадал,
Зал гъуърч ийиз алахънава жейранар.

1967.

БАЛЛАДА

Р. Тагораз бахшзава

Вун хъфена — циф атана цавариз.
Вун хъфена — руг акъатна рекъериз.
Циферикай марфар хъана
Чилер-цавар кукIвариз.
Вун какатна а марфарик
Живедин ранг яна чулав мекериз.

Вун элкъвена — рагъ хтана цавариз.
Амма ви рехъ алатна, яр, алатна,
Хъанач вавай мад гъахъ хъийиз
На акъалай варариз:
Рекъера руг гзаф амай
Вун себеб яз, вун себеб яз акъатай.

Зун гъамиша ви дидардиз гъазур тир,
Зун къекъвезвай алаз гарун лепедал.
Эхирни заз жагъана вун,
Амма вун ваъ, ам сур тир;
Ам ви сур тир. Ви сур алай
На заз сифте «кIанда» лагъай тепедал.

1964.

ХЪИПРЕПІРИН МАНИ

МУЪЖУЪДАР

* * *

Агъ тІебиат, вун вуч зурба ариф я.
Ваз акуна дуьнья гъахъни нагъахъ яз.
Ваз акуна фиръаванар, халифар —
Буна туна чаз хважамжам яракъ яз.

Ви туруник — хважамжамдик гъамиша
Зун дуствилин тост хкажна рахада,
Теменривди ийида яр бамишар,
НикІер цада, хкадарда «Кавхадал»...

* * *

Инсанди вич фейи рекъе цуьк цана,
Гъар са цуькни са мурад я рикІевай.
Са цуьк жинжи тухвайди хъиз цуькІ хъана,
Сада атир гузва гъардаз рекъевай.

Зун рекъева... Цуьк гъилева... рикІени —
Мурад ава дуьнья гуьзел авунин.
Зун рекъе тваз къвезва ширван пепени
Дидедин рикІ, Белоянис халуни.

* * *

Зи мугьманар, кьведайла куьн, минет я,
Гьимир шейэр туьквенринни базаррин,
Гьил ичИи яз кьвез кIандачтIа — адет я,
Гьваш са кьве пеш цуькведавай тазарин.

Гьваш шад хабар: лагь хьи, Шагь дагь дамах тир
Кьакьан хьанва гьич тахьайтIа са чIиб кьван.
Залан юкьуз — гьваш са хупI яд булахдин,
Кисна эциг зи капал са гьвечIи кьван.

* * *

Дугьри я, захъ авачтIани кумани
Шиир патал цIай акьуддай кьелемдай,
Чилин шар са твар хьиз ава кьумадин
Зун паталди и сергьятсуз алемда.

Амма, кар я, ханайтIа зун цаварал
Дерт-гьам такур нурлу кIвале кьакьажай,
Зун килигдай кIусни тефиз ахварал
Чилин шардиз Яру пайдах хкажай.

* * *

Са югь фена цIаяр кьуриз цаварай,
Са югь фена сувар хьана цуькверин...
Мусибат я дуст яз авам цекверин
Уьмуьрлух вун таватайтIа ахварай.

Заз вуч ятIа чизмач ахвар йифизни
ТIуб экьуьриз и дуньядин сирера.
Вуч ток ава каинатдин симера
Ишигь гузвай зи хиялдин рекьизни?!

* * *

Сядра фена зун са хуьруьз кьакьан
Куьч хьайи дагьдай шад хьвер кваз сивик,
Кьавни рак, пенжер кумачир гьакIан
Хуьруьн буш кIалуб квазвай зи вилик.

Амма куькIвенвай обелиск рагь хьиз
Ватан машгьурай тIварарни алаз.
АкI хьана, — ама кьейибур сагьдиз,
АкI хьана, — кьенва амайбур сагь яз.

* * *

Вилик вахтара кIвалик квай ракIар
Кьапу кьван жедай. Вични са хилен.
Герек, атайдаз акван кIвалин кьен,
Я эзмиш тежен гьахьдайла паквар.

Гила кIвалик квай ракIар я лап дар.
Вичени жеда шуьшедин са вил.
Килигна анай ахьайда ракIар,
Сифте... пердедихъ галукьда ви гьил.

* * *

Зун савдагар туш ийидай алвер,
Гьатай чIутни кваз кьадай мягькемдиз.
Сирлувилери ийизва эвер:
«Туна хуьрни кIвал гьахьа алемдиз!

Кар я, гьатайтIа кIевера яргьа,
Герек хьайитIа ваз вегьиз лабар,
ЭхвичI чилерал ваз лайлай ягьай,
Вун ашукь хьайи, вак кутур лувар».

* * *

Вири дагълар сад хъана
Са чкадал ківатІ жедач.
Дагълар ава гъар сана,
МасакІа — зун шад жедач.

Къуй са касни тахъурай
Къаз дагъдикай хабарар.
Къуй гъар садаз акурай
КукІушарни дагъарар.

* * *

Агъ, лекъери рикІе ашкъи ргазвай
СакІа цава чпи чпиз пІагъ гуда.
Дагъдин бацІи катда туп хъиз къудгазвай,
Рагъ гецифда, рагари ван къачуда...

Ингъе лекъер мад къакъатна агатна,
На лугъуди: хупІ амани текъена.
Заз салам гуз цавай цІакул аватна,
За адавди ашкъид шиир кхъена.

* * *

Каспий, Каспий, азиз Каспий,
Вун секин тир береда
Ви къерехра агъзур касни
Рахаз, хъуьрез къекъведа.

Амма зун ваз жеда мугъман
Вун тек амай береда,
Вал алайла къати тІурфан, —
Вун авайла дяведа.

* * *

Дагълар, зи дагълар, салам гузва квез,
Икрамзава за алгъурна зи къил
Ава лугъуз ваъ квехъ буллух къизил
Ва я булахар авахъдай хъуьрез.

Куьн заз аквазва даим виринра
Чи къужаяр хъиз чилиз алхишдай,
Салам гайила — рикІер багъишдай,
Виридалайни багъа хазина.

* * *

Бахт, вун вуч я, къалура ви чин!
Яргъа аватІа, лагъ адрес заз ви.
Вун цуькведавай таз яни ичин,
ТахъайтІа дагъдин рикІевай ивир?

Бахт, вун вуч я? Кумир на зи лекъ!
Заз аквазвач вун, ятІани адлу.
Пепедив гва фит, къвед гваз ава лекъ.
Къведни я рази, къведни я бахтлу.

* * *

Гъикъван накъвадик кватІа ивирар,
Гъикъван аватІа гъуьлера абур?!
Ивиррин геле ава факъирар
Жагъурна гъирвал чпел са абур.

Гъикъван аватІа хазирайра къе
Девлет я лугъуз нур гуз ивирар?!
Амма амазма гъа накъан рекъе,
Ивиррин геле мад гъа факъирар.

* * *

Къакъан куклушдин кIане ава зун.
Гъикъван къакъандиз аквазва куклуш!
Ингъе куклушдин къилел ала зун,
Гила нукътIа хъиз аквазва гъар къуш.

Гила къакъандиз аквазва заз жув:
Агъада ава циферни хуърер.
...Гагъ-гагъ эмир гуз гъакIан са жув-жув
Жеда куклушдал куз ви рикI-жигер.

* * *

Секинвал цIразва гафар жез
Стодал алазвай шем хъиз
Бязибур — чарарал гатфар жез,
Бязибур — чIар чухваз шехъиз...

Уьмуър я хийирни, шийирни.
Анжах вун пакадиз килиг.
Куъз я, лагъ, цIрайтIа шиир ви
Шем хъана вахтунин вилик.

* * *

Ангъе цазва лежберди дан. Тапа-тап.
Къамчи ава цава уьфт гуз. Такунвай
Кас чIалахъ жеч: физва яцар рапа-рап:
Къамчи яцран хамуникай авунвай.

Гила зани тарсар гайи ксари
Заз вязава гъа зи гафар кIевелай
Чизвач хъи, чеб яцар тирди яцариз.
Алудна зун лежбер тирди рикIелай.

* * *

Вахт, на гъикъван теснифзава макъамар,
Гъар макъамдик жедач къуьлиз хци тир.
Гагъ-гагъ жеда макъам къецIи макъамар,
Я тахъайтIа къуьлзавайди къецIи тир.

Ваъ, алат туш ви макъамар ядай зун,
Ви гъалатIар тикрариз гъез къведач заз.
Чир хъухъ, эгер композитор ятIа вун,
Ихтияр це музыковед жедай заз.

* * *

Хъипи хъана таран пеш,
Вуч тахсир ква дувулрик?
КIвалин са цал какур я.
Вуч авурай шугъулри?

Бубайри чи атана
Къил кутунач чугъулрик.
Чпи чеб нез маса гун
«Мейваяр» я птулрин.

* * *

Вун къуллугъди хкажна
Акъуднава цавариз,
Яргъи шуькIуь къалунай
Ахъайнавай куркур хъиз.

Килигзава цаварай
Вун зи лекърен лувариз.
КичIезва лув талукъна
Ахватиз са гургурдиз.

* * *

Садра Малла фидайла са куъчедай
Гьалтна леэн — вични са пад хайиди.
— Агь, — лагъана, — гила крар дуъз жеда:
Пуд леэнни са балкІан я кимиди.

Зун ухшар я леэн жагъай Малладиз
Гъиле къелем — ингъе зи рехъ, зи майдан.
Амма дар я зи хуруда мураддиз,
ХъайитІани къуд леэнни са балкІан.

* * *

Агь инсанар сивеллай хъвер,
Шумуд касдин рикІева хер?!
Амма хъел кваз элекъ тийир
Гъуьлуьн кІане ава гевгъер.

Эгер за ви ханатІа пер,
Жагъурда рехъ вун шад хъжер:
Хазинаяр кучуддайла,
Хкуддайла язава пер.

* * *

Каспий къунва муркІади,
Дустагънава лепеяр,
Гъеле Аяз-бубади
Бушарнавач гъебеяр.

Каспий къунва муркІади,
Гуя рикІ я къеневай.
Зи хиялар зурба тир
Лепеяр хъиз кІевева.

* * *

Ваъ, чи уьмуьр халича туш
КІвачерикни цлак жедай
Чи уьмуьр я Симургдин къуш,
ГъакІни гапур юкъвак жедай.

Симургди чаз гъида цавай
Гележегдин паярикай
Гапурдини къакъаравай
Хуьда чилер цІаярикай.

* * *

Авач, авач и дуьньяда
Гъич са затІни даим тир:
Накъ и гъаким диленчи тир,
И диленчи гъаким тир.
Ава анжах эбеди яз
Чилер-цавар арада
Жув фейи рехъ, гъакІни жуван
Къилиз тефей мурадар.

* * *

ЭчІягъзава, эчІягъзава, уьмуьрди зун эчІягъзава,
ЭчІягъзава аял хъиз. Зун ахвара тун патал.
Амма фадлай зун аял туш, за уьмуьр вич

къечІягъзава,
Зи къве гъилив пакадиз рехъни ишигъ гун патал.
Амма фадлай зун аял туш, фадлай ава захъни аял.
ЭчІягъзава зани къеб. Ам ахвара тун патал.
Лацу лиф хъиз къарагъзава къепІинилай рикІин

хиял
Гъам аялдин, гъам Чилин къуьнел лифер хъун
патал.

* * *

Зи кьилел цифер ала гьамиша.
Гьамиша гум галачиз кузва зун,
Кудайвал цIайлапанди кьамишар
Тахвуна гьич са жузун-качузун.

Гуьгьуьнлай цифери марф ичIирда...
Гьа икI ваз хьсанвилер хьийида.
Амма им ухшар жезва гичиндай
Яд цуниз сурун винел кьейидан.

* * *

Залан хабар кьайи кьай гваз
Гьахьна рикIиз жив ракьуриз.
Вун атана рикIин цIай гваз
Мурк хьанвай зи рикI цIуруриз.

Руьхъ хьиз жедай ви рикI кана,
Зи рикIикай — амуькдаь чиг,..
ГьахьначиртIа иви хьана
Экуьн ярар чанариз чи.

* * *

Икьван йисара на вучна лугьуз
Даим хабар кьаз кузва на зи чин.
Деве кьарагьдач, кьарагьай чIавуз
Кьарагьда вири кIулаллаз вичин.

Ахпа юзада — тамам сагъ са дагъ —
КьатIиз кьумлухар, тIурфанриз таб гуз.
...Гьеле гатфар я, за кутазва багъ,
Амма емишар за кIватIда зулуз.

* * *

Кьил ала зи чапла капал
Сухна пелез кьуьк хьиз тупIар
Фейи уьмуьр — шехьиз япал,
Кьверидини — ягьиз тупар.

Фейи уьмуьр чуплах тар я
Марфадик квай юкьуз-йифиз.
Кьвери уьмуьр шад ахвар я
АкьатдатIа течир кьилиз.

* * *

ГьижIда? Вучда? — и кьве суал,
Кьве кьаравул гва зи кьвалав.
Заз кIанзава давамриз рехъ,
Кьаравулри кьазва ялав.

Физва йисар, жезвач завай
Кьуна абур акIажариз.
Амма зунни абурувай
Жезвач кIусни акьвазариз.

* * *

Алатна зи кIвалелай гар
Кьав алудиз тахьана гьич.
КIватIна цифер, ракьурнай хар,
Рахурнай цав кутаз кIанз кичI.

Лал хьанва гар, гуьнуькьара:
Хана крчар хьанва кабаш.
Мад адан мез хьийич кьарагъ,
ВегьейтIани кукIуз капаш.

* * *

Гзаф къакъра яна вуна
КІвале-кІвале карка храз:
— Вахт тахъанмаз, я чан вахар,
Фередидай жеч кака хаз.

Гзаф къакъра яна вуна,
Чир тахъана жуван айиб:
Садра на жув рикІел хкваш
Хъередамаз кака хайи.

* * *

Рекъизва къужа — лахлах я бегъем,
Анжах амазма хамни кІарабар.
Хтулни птул — бул тунва бегъер
Гьална кІанивал вичин араба.

КІватІ хъанва вири: «Лагъ жуван веси?»
ЦІай къазва: «Къена кІанзавани зун?»
Эхирни къена. Ахъа язма сив,
Ахъазма вилер кумачир юзун.

* * *

Зун хайила къвазвай живер,
Къуьд мамачи паб хъана заз.
Зи къеб хъана дагъдин гирве,
Зи рикІиз кваз гъахъна аяз.

Белки гъаниз килигна зун
Ашпаз ятІа даим гъазур
Гъар са касдиз хъуьтІуьз-гатуз
ЦІу хъиз кузвай хуьрекар гуз?!

* * *

Мукъвал-мукъвал жеда тІурфан
Урусатдин цавара.
Дагълар уьцІей къведа са ван.
... Аватна зун ахварай.

Ахъайна за кІвалин пенжер,
Михъи гъава атана.
Рекъай физвай къве кас къежей
Рехъди къвалу гатана.

* * *

Тафт язава марфади,
Гуя гъизва свас,
Амма месел алкІанва
Свас къачунвай кас.

Тафт язава марфади.
Шел ава кІвале:
ЧІарарин гъаб чухванвай
Свасан къве гъиле.

* * *

Агъи ацалтна шехъзава цавар
(ТакІандаз гана мад са цуьк гъуьлуьз)
Накъварив гатаз чам авай тавар,
ГъатзавачтІани са затІни гъилиз.

Кис хъана цавар... Гъахъна варз элкъвей
РикІ хъиз пад авур крчарив яцра.
... Мулдин цуьквери марфадик эхъвей
Хразва кфер нурарив вацран.

* * *

Ферли хъанач, ферли тиртІа,
Зунни жедай дагъдин къилел,
Ферли тиртІа, сирер чирдай
Шад ийидай дидед вилер.

Мурад кІвенкІве, зунни геле.
Чи арада цифни чайгъун.
Зи рикІ кузва уькІуь къеле:
Агакъзавач мураддив зун.

* * *

Зи чин, цав хъиз, цифедава гумадин:
Эхиримжи пІапІрусдин къатІ чІугвазва.
Лепедив гвай куьлуь твар хъиз къумадин
Эхиримжи кепек тупІа къугъвазва.

Цав рахана. ЦІайлапанди кІвализ зи
Экв ракъурна циферикай туьлекай.
Марф какадна—регъят хъана рикІиз зи,
На лугъуди цавай къвана... кепекар.

* * *

Фена жегъил йисар зи
РуьцІ къаз хъуьчІуьк кутазвай.
Гъиле ава аса зи
Гилад руьцІ хъиз къугъвазвай.

Зун акуна векъерай
РуьцІ тІеквендихъ элкъвена.
Зи асади рекъерай
Акъудзава тІеквенар.

* * *

Уьмуьр захъ галаз къугъвазва къумар,
КІанзава завай къакъудиз вири:
Гъам зи жегъилвал чиник цак кумай,
Гъам зи хиялар, гъам цавар вили...

Гуьзетнай Хумай — атанач ягъи.
Кухтадач умуд чарадак за мад.
Зазни кІанзава вири банк ягъиз.
Заз це картаяр жер къван къанни сад!

* * *

Зи япа ван ава чхрадин
Йифекай кІватІ ийиз гъалунин.
Пичина цІай ава чхадин
Экв ягъиз суфатдиз гъамунин.

Хразва хиялрив къариб тир
Цавай фир халича чара яз.
Зи кІвалин иеси къариди
Гъалзава пулунихъ чарадаз.

* * *

Уьмуьрди зун — бегъем итим
Гатазва гъа илигна кІаш,
На лугъуди хъанвач лигим,
На лугъуди туш дирибаш...

Вуч я, уьмуьр, лагъ, ви мурад
Акъудиз зай цІаяр-нурар?
Жедай хъиз я закай са затІ
КІашуникай... хъанмаз азад.

* * *

Кіамун патав гвай чи хуьруьн булах,
Гьар сел атайла, тухуда михьиз.
Элекьайла кіам, гуз назни дамах,
Ахвахьда булах гьа виликдай хьиз.

Зи дуст хтанач дяведай залум,
Инкьилаб патал чан гайи дах хьиз.
Амма гурмагьдай кими хьанач гум:
Ангье адан хва ава Шагь дагь хьиз.

* * *

— Эй кьакьан куклуш, зи рикІин инжи,
Квелди шад я вун, вуч я ви мурад?
— Зал аватзава ракъинин нулар
Гьам эвелимжи, гьам эхиримжи.

— Эй кьакьан куклуш, зи рикІин инжи,
Дуьз лагь, гьатнани садрани кIеве?
— Кьвазва гьар йисуз зи кьилел живер
Гьам эвелимжи, гьам эхиримжи.

* * *

«Цан цайидаз — цуру нек
ТІамбулчидиз — фири нек!»
Лугьуз фена эсирар
Куриз кесиб несилар.

«Цан цайидаз — фири нек,
ТІамбулчидиз — цуру нек!»
Лагьайла чи эсирди,
Чил-цав цана несилди.

* * *

Агь, ви рикІ вуч чIехи я!
Вун духтур я рикІин зи,
Зи кьил фадлай рехи я,
Руг ацукьна рекьин зи.

— Авач вахь гьич рехивал, —
Гьил кьилеллаз кисзава.
Чир хьухь: хирен чIехивал
Хер алайда гьиссзава.

* * *

Кьисмет хьанач фронтда хьун
(Телеф хьана фронтда дах.
Ада хвена Ватанни зун
Гана рикІиз фашистрин тагь).

Амма зунни дяведава
Цуруриз ранг чIарарин зи.
Ажалчийр мягьфедава
Цун хьелерин — цIарарин зи.

* * *

«Сад садаз муьгьтеж тахьун паталди
Вилерин юкьвал эцигнава нер», —
Лугьузва гьа икІ халкъдин мисалда,
КутазватІани сивик мили хьвер.

Акьала са вил, килиг абалди.
Дар жеда дуьнья, акквадач нер.
Сад садаз муьгьтеж хьунухь паталди
Вилерин юкьвал эцигнава нер.

* * *

ТарапI-тарапI — цIрана мурк
МуркIуцIар яз чIередик квай.
Диде — нуькIре хразва муг
Мерейра зи пенжердик квай.

ТIаратI-тIаратI — цIрана мурк
Фадлай рушан рикIе авай.
Хиялрикай хразва муг:
Чамран кIвализ рекье ава.

* * *

ХупI тир, хупI тир авайтIа
Дуьньяда са терезар,
Са кьванерив алцумдай
Вирибурун залавал.

ТахьайтIа гьар жасаддихъ
Ава вичин терезар.
Гьуьлягъдизни акI я хьи,
Вири язва гьуьлягъар.

* * *

Инсанни кьуш я. Анжах фаркъ ава:
Кьушраз чида муг туйкIуьрай кIуфув.
Анани гагъ жив, гагъни рагъ ава.
Инсанди гузва ал ракъинихъ лув.

Коммунист лагъай тIвар алаз сейли
Мягъкемарда за уьмуьрдин лувар —
Абурни язва еришни ери
Крарин жуван, фикиррин жуван.

* * *

Игитрин Ватан жеда цуькведа,
КIандатIа миьхьиз кьумлуж яз хьурай.
Дустар патал кьум кьуьлуьз элкьведа,
Гуьллеяр жеда душманрин хура.

Игитрин Ватан жеда цуькведа,
КIандатIа хьурай суфра кьван еке,
Ам зияратдай пIирез элкьведа,
Хуьда намус хьиз алачиз леке.

* * *

Ширин жемир кьадарсуз —
Шкалад хьиз неда вун.
Туйкьуьл жемир кьадарсуз —
Вун туйкьуьл хьиз гадарда.

ЖедатIа вун гапур хьухъ
Герек чIавуз атIудай,
Ксайлани кьакъара
Жув гьисаба кьаз тадай.

* * *

— Сенжефил я рикIин дарман! —
Кутаз туйдик челек-фелек,
АтIудалди чандин аман,
Хьвана, бушна шумуд челег.

Ингье амач адахъ аман, —
Ярхар хьанва «ктIай челег».
— Сенжефил я рикIин дарман? —
Туйда гьатна челек-фелек

* * *

Низ аквазва вуч аватІа
Цав падзавай дагъдин рикІе?
Гъич садазни. Дагъ я еке.
Дагъ киснава. Дагъдалла тІал.

Жуваз чиз-чиз затІни тежез,
Вилиз такваз рикІин мурад,
Акурлани гъилиз текъвез,
Кисна мез нез физва зи гад.

* * *

Эй гуъзел руш тупІалдай фир юкъ авай,
Я сифтедай, я эхирдай цумир заз.
Сифте кафни амукъаяр гумир заз.
Заз пиво цуз на челегдин юкъвавай.

Эй гуъзел руш тупІалдай фир юкъ авай,
Вилеривди на теменар гумир заз.
Зегъерни кваз хъвада, пиво цумир заз, —
Ша лагъ кІвализ цІил ахъайиз юкъвавай.

* * *

Вири живедин инсандин геле
Гъатнава гила, атІана ахвар,
ЗатІни алачир кІвачелни къилел,
Мекъивиликай авачир хабар.

Агъ, инсан, вун вуч къариб затІ тушни:
Бул я «живедин» инсанар чилел
Беден къецІил яз, руфунни буш тир.
Амма куъз абур къвезвач ви рикІел?!

* * *

Дагъдин лекъ акваз хъвер ква сивик зи:
Анжах и гъуьндуър муьтІуьгъ я, лекъ, ваз,
Даим ккІанва вилер чилик ви, —
Къисмет жедач фин Алемдин юкъваз.

Заз кІанда лувар... анжах рикІик зи
Лув гудайвал за Алемдин юкъваз.
Тухвана атир хайи Чилин зи,
Хквервал цавай бахтунин гъед гваз.

* * *

Зун начагъ тир, касни кІвале авачир,
Купулди зун алкІурнавай чарпайдал.
Шумуд югъ тир за цларив савашиз:
Гъинва дустар зав твай са ич къве пайдай?

Ингъе эхир атана сад. КІвале зи
Гъатна шад хъвер, бакаларни галукъна.
— Зун атанвай ваз ша лугъуз мелез зи, —
«Дуст» хъфена, — зун рикІ къуна ацукъна.

* * *

Вун ксанва къил эцигна къуьнел зи,
Чулав кифер арушна зи гарданда.
Ваз кІанзава зи туьмерни кьинер зи,
Зи сирерни — вири-вири ваз кІанда.

Уьмуър гъихътин алааматдин мискІал я:
Ви кифер заз гъуьлягъар хъиз аквазва;
Гъар са вилни, гуя къайи ккІал я;
Ви нефесни цаз хъиз чина акъазва...

* * *

Ахварайни ахкунач заз жуван дах.
Зун бицлек тир фидайла ам дяведиз.
Зун бицлек тир экъечІзавай сифте свах,
Зунни накъвар турла ада дидедиз.

Ахварайни ахкунач заз жуван дах.
Лув кумачир къуш хъана зун авара,
Садбур — цава, зун лагъайтІа хъана ях,
Рехъди руг нез, вилер алаз цаварал.

* * *

Ваъ, шаирди, я игитди — садани
Фикирзавач ажалдикай садрани.
Я кичІе туш ажалдихъай абуруз
Гафунивни, турунивни женг тухуз.

Ваъ, шаирди, я игитди — садани
Фикирзавач ажалдикай садрани.
Чеб къейитІа — им абуру къатІузва, —
Гъам гафунни, гъам туруни атІузва.

* * *

Гъуълягъди вич кІеве гъатай арада
Экъисда мез, къве хел алай мез къежел.
Гъуълягъ даим гъуълягъ язва, на адан
Лацудазни чІулавдазни лянет це.

Душман сад я: гъвечІи-чІехи лугъумир.
ГъвечІи душман таядик квай жуъгъен я.
Тухуъра ам, — вун таядал ксумир,
КсайтІа, — ви гарданда цІун кемен я.

* * *

КукІвар хъана куъгъне варз,
Дуънмиш хъана гъетериз.
ЦІийи вацра дамах гваз
Къазва цавар хъуърериз.

Паб къейила, амукъна
КІвале бицІи аялар.
ЦІийи папа ацукъна
ЭчІягъзава хиялар.

* * *

Югъур хъуй, дуст, алад сагъра яб жуван
Самурдин сес ваз ачухдиз жеривал,
Жеривал шад ярар-дустар, паб жуван,
Жеривал вахъ Шалбуз дагъдин жегъилвал.

Анжах са кар рикІел хуъх на гъамиша:
Халкъдин векил лугъудай тІвар ала вал,
Чун сагъ хъунухъ чарасуз я, агъмиша,
Хуън паталди чна халкъдин сагъламвал.

* * *

Къарачиди, килигна заз сафунай,
Сивик луту хъвер кваз завай жузуна:
— Заз чида, вун мягъкемди я гафунал,
Дуъз лагъ, ваз зун гъикІ аквазва сафунай?

Жаваб гана зани адаз: аквазва
Заз вун, ваз зун ви сафунай акурвал.
... Дуънъя, вунни зав сафунай рахазва.
Анжах чир хъухъ за ваз жаваб хгурвал.

* * *

Гъуьлуьн къерехда ахварик ква раг,
Гъич юзан тийиз чубан хъиз юргъун.
Къвез кфил ягъиз хъфизва гарар,
Кутаз лепейрин суьруьдик юзун.

Гъуьлуьн къерехда ахварик ква раг,
Гуя уях хъун авунва туба.
Лепейри мез гуз лугъузва: «къарагъ!»
Къванциз элкъвена ксанва чубан.

* * *

Ичин къелем акІурна за,
Шумуд йисуз гуьзетмишна
Ингъе цуьквер гъанва таза,
Ада зи багъ безетмишна.

Заз кІандач тахт, заз кІанда бахт,
Бахтуни зун безетмишда.
Гъинва зи бахт? Хъанвачни вахт?
Гъикъван за бахт гуьзетмишда?

* * *

Ингъе мадни вун гъахъзава ракІарай.
Ни вугана, лагъ, вав адрес кІвалин зи?
Вун акъвазна гъатайди хъиз ракъара,
Акунмазди цІай квай илгъам рикІин зи.

Ваз акуна, Ажал, цІийи шиир зи.
Ваз ван хъанай зун начагъ я лагъана.
Суза ийиз хъфена вун, шийир зи,
Маргъал хъана зи пенжердихъ ярх хъана.

* * *

Зун вуж ятІа чир тахъана
ЭвичІна вун майдандиз,
Ваз акІ хъана, чакъалдихъай
КичІе жеда асландиз.

Зун ккІанач — зун хъуьрена,
(Заз вун чидай хъсандиз)
Зун хъуьрейла — зурзунна там.
На куьс гана дабандиз.

* * *

Мадни зун ваз мугъман жезва, зи Каспий,
Зи кузвай рикІ лигимариз ви целди.
И дуьньяда авач бани са касни
Къведай тадиз зи гъарайдин ванцелди.

Мадни зун ваз мугъман жезва, зи Каспий.
Зунни вун хъиз магърум хъанва гъуьлеркай.
Ви къерехра авач бани са касни,
Анжах яргъай аквазва гъед гъуьмеркай.

* * *

Гзаф лугъузва манияр чилел
Гзаф чІаларал, инсанри гзаф.
Сада лугъузва нагъв алаз вилел,
Сада рагъ алаз акъудзава гаф.

Эхъ, аватІани гъардахъ са безег,
Вири манийрин мана язва сад:
Герек чилел жен хважамжам гуьзел:
Уьмуьрар яргъи, рикІерни жен шад.

ВАДАР

* * *

За лаш ягъай таралай
Авахъай къван кІерецрин
Са пай михъиз пичІи тир.
Яраб и тар
Зи уьмуьр я жал?

* * *

Лекъ акурла цававай
Лув юзуриз азаддиз,
Вучиз цав къван гегъенш рикІ
Кикен чин къван хъжеда?
ТахъайтІа зун цав авачир лекъ яни?

* * *

Аквариум акІанва зи вилера.
Аквазва заз сирнавзавай балугъар.
За зун кит яз гъисабзавай
Дуьнья къунвай далудал.
КилигайтІа балугъни туш къизилдин.

* * *

Зи Шалбуз дагъ,
Фотографди къалурна заз шикил ви
Къилел лацу жив алаз.
Куьз ятІани за рикІ къуна лагъана:
— Зи хайи дагъ, гъикъван гъвечІи хъанва
вун!

* * *

Ахварикай кватайла за яргъалди
Вилер кІевна ийиз жедай хиялар,
ИкІ тир гъвечІи береда.
ИкІ я къени, иллаки гъяд йикъара,
Я начагъ я, я аял я зун... рехи.

* * *

Гуя уьмуьр даим тувкъуьл зегъер тир,
Вун лагъайтІа, шекер я заз гъатнавай,
Гъакъван вун заз ширин я, яр, ширин я.
Ал бубуйри басмишнавай къванер хъиз
На зи дердер тунва юкъва теменрин.

* * *

Лампочка кана.
Гъикъван къати тир ада гузвай экв
КъуькІуьрна шем. Лампочкадиз экв ягъиз
Шехъзава шем,
ЦІразва шем.

* * *

Гъар сеферда Самур вацІуз
Гайила за яб,
Куъз ятІани рикІел къведа кІуъд лагъай
Симфония
Бетховенан.

* * *

Куъч жезва са-сад дагъдай шегъердиз,
Амма зун вахъ галтугзава, зи Шагъ
дагъ,
На лугъуди зун аял я, вунни туп
Къаварилай лув гана
Нин гъаятдиз аватдатІа течизвай.

* * *

Гъуълуб вичин къерехда
КІунтІар ийиз къумадин
ЧукІурзава лепейрив.
ИкІ сурарни Чилерал
Пузмишзава Вахтуни.

* * *

Эй чар булах, абукевсер Шагъ дагъдин,
Ви сивевай лацу къван вуч къайи я!
СакІа адал за жуван рикІ эцигна,
На лугъуди ам мурк я,
Зални ала цІай.

* * *

Агъ аламат!
Зун хуърева, багъдава.
Зи япава сигналар
Поездринни машинрин...
Зи вилик квай билбилдин сес къвезвач заз.

* * *

КІулалди накъв гъиз
Кутур никІер бубайри
Басмишнава къалгъанри,
Лежберар амач,
Амач гъатта ламарни.

* * *

ГъвечІи чІавуз
За купІарин тикъилдив
Гъисабдай гъетер.
Амма садни гъиле гъатнач.
Анжах вилер яру хъанва гъетер хъиз.

* * *

ЦІайлапанрин яру лентер къилеллаз,
Ягъиз макъам оркестрдив къванерин
Физва гъуълубхъ гатфарин сел гъайбатлу —
КтІай, куъгъне, жансуз шейэр тухузва.
Бес гъи селди чиркин рикІер михъда чаз?

* * *

Гъамлу мани къумарин
Тепеяр жез чкѣизвай.
Ам мани я рагарин
Са вахтара зид хъана,
Кукѣвар хъана тухвай гужлу селлери.

* * *

Уѣфт ягъиз къекъвезва аял,
Шапкани чѣгуна къамуз.
Зи сивик хъуѣруѣн ква туѣкъуѣл:
Зунни тир гъа ихътин кефчи,
Фидалди дяведиз буба.

* * *

Къанни цѣувад ѣис,
Къанни цѣувад гатфар зи,
Къанни цѣувад хважамжам
Чѣулав рангни кумазмай.
Ангъе мадни гъахъзава циф цавуз зи.

* * *

Темен мани я
Къѣве ашукъ рикѣин
Чи уѣмуѣрдин даимлухдин сагълугъдай
Лугъузвай, ал пѣуз пѣузарив агудна.
Зи вил ала чепелукърал гъавалу.

* * *

Сармашухди
Къаних хъанвай ракъинихъ,
Хкаж хъана ичин тарай винелди,
Къуна шафран ахъайзавач къужахдай.
Цавай къвезва зарул сесер дурнайрин.

* * *

Шалбуз дагъдин кукѣвал ѣифна хъфизва
Циферин карван.
Гъинай гъиниз физва абур? Вуч я къаст?
Абулейсан яз къвадани чилерал,
Я тахъайтѣа элкъведани тѣурфандиз?!

* * *

Каспий, Каспий,
Эхиримжи вахтара
Вуч ятѣани вун гъамиша рагъул я.
Гъуѣл къарсур жеч гараривай.
Заз чиз, ви рикѣ секин туш.

* * *

Хъуѣтѣуѣн цав цав туш —
Мукаш элкъуѣрай сачун лаваш хъиз.
Я лекъ аквач, я гъед...
Анжах хиялар ухшар я зи цуѣквериз
Анардин таран.

* * *

Зи дуст нафтчи я.
Адан хуру кьунва михьиз орденри
Йифиз буругъ фонарри хьиз Ильичан.
Нафт хьиз чулав адан ири вилера
Хкахъ тийир ялав ава уьмуьрдин.

* * *

Цай авачир к'вали ц'ай кьадач.
Кузва даим чилин шар.
Кузва к'валер, жавагъирар, хиялар...
Бес гьик' хьана гекъигнай за чилин шар
Къизил Агъмед ичинив?!

* * *

Пакаман вахт. Рагъ ц'разва Каспидал
Дуьдгъвердин к'ват' хьиз.
Зи аял вахт, вун дуьдгъвер хьиз ц'рана
Кана са пай къажгъанда
Дяведин ц'у ифирай.

* * *

Бадамжандиз к'ланвай
Аяздихъай кич'е туш.
Бадамжан хьиз хьанва кьунши живедик
Къве суткада ички хъвайи
Бадамжандиз к'ас ягъиз.

* * *

Уьк'уь жеда
Къелен чувал кут'уннавай ебни кваз.
Хазиначи юкьва жеда ивиррин.
Зун шаир я — кьужахдава чилин шар,
Къужахдава адан нефес, хъверни т'ал.

* * *

Цуькверин юкьва гъатта кьванни мешребсуз
Гуьрчег хьана аквада.
Жегъилрин юкьва жегъил жеда эгъли кас.
Зун залда ава библиотекадин.
Инавайбур анжах гуьзел цуьквер я.

* * *

Зун инсан я — хазиначи чилин зи.
Вад т'уб алай гъилерив
Къазанмишай ивиррикай
Виридалай багъади
Заз экв гузвай вад п'ип' алай гъед я, гъед.

* * *

Самур вац'ухъ яб акална рик'и зи —
Ам пашман тир, гъарик' тир.
Шагънабатдихъ яб акална рик'и зи —
Ам пашман тир, гъарик' тир.
Къакъатнава са бубадин веледар.

* * *

Фадлай за кълем
Хкбунвач гъиле.
Ингъе гила цІразва ам муркуці хъиз
Гатфарин рагъ галукъай —
На багъишна заз ви багъдин багъа цуьк.

* * *

Лекъ авачир цав
Нини авачир вили вил хъиз аквада.
Къуд пад къунва живеди.
Тепедалла лекъ чилин гъурса хъиз,
Анжах патавай фенва къуьрен гел.

* * *

Куьтягъ тавур кар
Пуд леэн квай балкІан я.
Чатухъандихъ къван крар ава захъ.
Амма абурук гъеле садакни
Квач са «леэнни».

* * *

Ягъай чІавуз цІайлапан
Вирибуру фикирда
Гъа са кардикай,
ЦІивин хъана цуькведавай ичин тар.
Сагъдиз ама адан кІаник квай гъуьлягъ.

* * *

Ви къве вил къве гъед я, яр.
Гъетер хътин къашар авай тупІалри
ЧІагурнавай тупІарай
Килигдайла нур чукІуриз рикІиз зи,
Зи хиялар гъетер хъана куькІуьнда.

1973—1974.

БЕНДЕР

* * *

Зун бендинин — зун къуд рекъин юкъвалла,
Гъи рекъай зун фейитлани, — чида заз,
Девирдин дерт рех хъана зи куклвалла,
Умуддини цуькведин ни гъида заз.

* * *

Дуьнья рак квачир утагъ я ацлай
Гъава члурзавай аязри векъи.
Гъикъван пичина кайитлани цлай,
Вине чими я, агъада мекъи.

* * *

Садаз генг я дуьнья, амма садаз къегъат я:
Сад — ажуз къуьр, садни — игит аслан я.
Аллагъдин чурудай члар акъудун регъат я,
Кесибдал члар акъалтдалди жаван яз.

* * *

Клаплажул хъиз элкъвезва зун суьгъуьрдин.
Гъатта гатъ-гатъ гузва къимет: «Хъсан я!»

Элкъуьрзава зун къамчиди уьмуьрдин.
Айгъарайгъа, зунни куьн хъиз инсан я.

* * *

Мус авудда, уьмуьр, на зун терезрай
Зи гъар легъзе алцумиз хъен галачир?
На алцума атла авам хъуьрезвай
Ви терезра эцигдай затл авачир.

* * *

Дагъвияр хвенач тупари залан.
(Дагълара хъана гурмагърин гумар)
Дагъвияр хвена рагари къакъан,
Къилихри хци, риклери жумарт.

* * *

Лепеяр жедач гъвечли вирерал,
Лепеяр жеда дерин гъуьлерал,
Гъавилляй чида гъуьлериз рехи
Багъа гевгъерар, гимияр члехи.

* * *

Атана гатфар ягъиз вичин гимн
Пешна гъварцини аклурай чиле.
Мумкинвал амаз садазни, якъин,
Клан жедач даим акъализ вилер.

* * *

Са гъиливай жедач тлвал гуз,
Я ахъайиз жедач а тлвал.

Чина мелда гъар са чІавуз,
Эцигдайла жуваз са кІвал.

* * *

КІандач дуъз рехъ... Ада зи рикІ акъудда:
Тиквал, къекъуън авачир ам, лагъ, куъз я?
Ваъ, а рекъи зун кукІушриз акъуддач,
Куъз лагъайтІа ам пая хъиз лап дуъз я.

* * *

ЧІехи къил я бахт жер са-сад пехил.
ЧІехи къилихъ жеда чІехи тІарвилер.
ЧІехи къил авай халкъ жеда чІехи,
Гъикъван адахъ хъайитІани дарвилер.

* * *

ЧІуру никІе къалар жеда,
ЗатІ туширдав чІалар жеда
Амма дагъдихъ ивирарни
Лекъ къуънеллай рагар жеда.

* * *

Гъина ядни рагъ аватІа — хир жеда,
Ашни жеда юкъвал мехъер къажгъанрин...
Авадан хуър гумадила чир жеда,
Амма уълкве — хъуъруънрилай инсанрин.

* * *

Даим куъче михъзава на, гадриз гъекъ,
Руг-къал тазвач фидайбуруз кІвалахдал.

110

Тек садра къван инсаният физвай рехъ
ШткинайтІа, пагъ, за гъикъван дамахдай.

* * *

Ярх хъана раг... Руг циф хъана цавава.
Раган кукІвал на авур муг вацІава.
Вун эгечІнай раган кукІвал кеф чІугваз,
Раган пуна авай гурлу вацІ такваз.

* * *

Гъикъван цавуз фейитІани,
Даим чилиз килигда лекъ,
Гъикъван яргъи хъайитІани,
КІвал галайнихъ хъфида рехъ.

* * *

Юкъузни йифиз ачух я къапу.
Мус кІандатІани мугъман атурай!
Анжах са кар за тІалабда, аку;
РикІин къапудал дапІар тахъурай.

* * *

Хуъруъз гъахъна йиф дели къуълериз.
Вири кІвалера куькІвена эквер.
Эхъ, терг жедай мичІ, гъа и эквер хъиз
КуькІвенайтІа чи къеневай рикІер.

* * *

ЦІайлапандин хъел галукъна, къилихъди
Аватна лекъ, лувар кана рагарал.

111

За фикирна: «Алай чІавуз цаварал
Хъана кІанда циферилай винихъди».

* * *

Уьмуьр, уьмуьр, вун ухшар я бицІи кстах аялдиз,
Гьикъван цІийи кьугъварганар гайитІани нарази.
Кьугъварганар инсанар я кьуллугъзавай аямдиз,
Сифте кьугъваз, ахпа тергиз на атІузва кьарай зи.

* * *

Къе зи рактар са касдини гатанач.
Са касдизни къе зун герек атанач —
Живер, марфар кьун тавуртІа дагълариз,
Булахрин яд къадач даим яргъариз.

* * *

Жедач кукІушар патав сад садан —
Садан япувай фидач садан гаф.
Гьикъван кукІушар хъайитІа къакъан,
Гьакъван арада мензил я гзаф.

* * *

Зун гьамбал я бубайрин ирс тухузвай
Ахвуд тийиз мад кІулалай. Деве я!
Гьиниз я рехъ? Гележегдиз нур гузвай.
Вуч я гьакъи? Кесиб тахьун невеяр.

* * *

Чепелукъдиз лекъ акуна цававай:
«Агъ за адаз лув гудайвал кьалурда»

Къудгунна ам паркьулдилай салавай,
Амма гьатна зи гьилевай кулурда.

* * *

Чиркин гьилери чинни къацІурда,
Чиркин рикІ авай инсанди Ватан.
Чир хьухъ, эхирни, ви туьд къазунда,
Деве туькьуьниз кІан хъайи илан.

* * *

ЧІехи вилери, хъайила гьалатІ,
Анжах са чпик кутада тахсир.
ГьевечІи вилери (им я гьакъикъат)
Тахсирламишда дуьньяни асир.

* * *

Балугъриз уькІуь туш гьуьлерин ятар,
Асланриз дар жедач тамара къалин.
Дагъустан я лугъуз дереяр, дагълар
Заз дерт туш, — зун лекъ я зи хайи чилин.

* * *

Гужлудаказ рахайла цав
Къваз хъанайтІа гужлу марф,
Лагълагъчийри мад чарадав
Тадачир гьич лугъуз гаф.

* * *

Гьар пакамахъ екъечІдайла кІвалай за,
Ахъайзава зи хиялар картар хьиз.

Сад хквезва гъуърч гвайди хъиз, сувар гъиз,
Садан къилихъ элягъзава жаназа...

* * *

Жув уленда — вилер алаз гъетерал,
Жув уленда — вилер алаз цуькверал,
Улендамаз вун къарадин къурбанд я.
Хумай къуш ваъ, мичек жеда къуьнерал.

* * *

— Каспий, вун куьз икъван рагъул, уькIуь я?
— Булахрин къадир чир хъурай лугъуз.
— Шагъ дагъ, вун куьз икъван перт я, муькIуь я?
— Булахрин къисмет аквазва рикI куз.

* * *

Пелез къайи гъекъ акъатна туьгъметдин,
Къабар алай гъилелла къил фикириз:
Агъ, и дуьнья теснифзавай зегъметдив
Закат жезва гъар жуьредин фекъийриз.

* * *

АвачтIани уьмуьрдив зун бягъсина,
Гъамиша чарх элкъвезва зи терсина:
Гагъ лекъ жезва закай нуькIрен лувар квай,
Гагъ нуькI жезва закай лекърен лувар квай.

* * *

Заз чидачир: мутъманхана я ви рикI.
Гъар нумрани «люкс» я багъа къиметдин.

На къабулна зун шад хъуьруьн кваз сивик,
ГъакIни рекъе хутуна зун гъуьрметдив.

* * *

КIандатIа ваз зи кхьинрин сир чириз,
Вучиз къадар тIимил ятIа эсеррин,
На кIезрияр къазва гъуьлел кIир вигъиз,
За гевгъерар жагъурзава гъуьлерин.

1971—1974.

ЛУДАР

* * *

Буш, ичи муг. Мукунани циф ава.
Са-са стлал чиг кIвахъзава мукунай
Валаравай пад ктIанвай пешинал.

1963

* * *

Ни лугьуда уьмуьр гьазур гьалва я?
Эгер ахьтин кас аватIа дуйньяда,
Гар тагурай вичин сивиз гьавая!

* * *

Яргъи шуйкIуь беден авай сармашух
Аруш хьанва гачал цацун валарал.
Эй бейниван, вуж къунва на къужахта?!

* * *

Сад гелкъвена — я югъ, я йиф талгъана.
Сад ксана — чими месик хиялриз.
Амма садаз... вич вичелай жагъана.

КЪИЛЕР

ГЪУЖУМЗАВАЙ ЛЕПЕЯР

Зи гатфар	7
Булутар ва хиялар	8
Конституция	10
Цийи йис (Суварин поэма)	13
Эфирда (Памфлет)	18
Чайханада	21
Малумат	23
«Цуьквер ала столдал...»	24
Экспромт I	25
Экспромт II	26
Каспидикай шиирар (Циклдай)	27
Йифен элегия	36
Девирдикай зарафат	38
«Кавказ» ресторанда	40
«Ксанва шегьер. Ахвар къвезвач эаз...»	42
Рехи ч'арар	43
Ч'улаввал (Поэма)	44
«Вири рекьиде, садни амукьдач...»	50
«Эгер гьар кам дерт хъанайтла...»	51
«Зун атана дуьньядиз. Гьикі чир жеда атай ч'ал..»	52
Эпиграмма I	53
Эпиграмма II	54
Поэзиядин чакъал (Эпиграмма)	55
Эпитафия	56
Къве шикил	57
Урусрин къуьд	59
Этюд	60

«Агы! Вуч фад атана вун, зул...»	61
Балугъчи (Этюд)	62
Хуана Гальо	64
«Гъвечи къула ийиз жедач ч'ехи ц'ай...»	67
«Заз кланда йифизни, заз кланда юкьузни...»	67
Вун фейи юкьуз	68
Москвада (Зарафат)	69
Баллада	70

ХЪИПРЕПИРИН МАНИ

Муьжуьдар	73
Вадар	98
Бендер	108
Пудар	116

Алем Азиз
А 48 ГЪУЪЛУЪН ЗЕНГЕР. Махачкала, Даг. кн. изд-во,
1975.
120 с.

С(Лезг)

Морские колокола
на лезгинском языке

Редактор
М. Шихвердиев.
Художник
Э. Керимов.
Художественный редактор
Е. Омельченко.
Технический редактор
З. Халитова.
Корректор
М. Бабаева.

Сдано в набор 11.II-1975 г. Подписано в печать
28.IV-1975 г. Форм. бум. № 1 70×108¹/₃₂. Бум.
л. 1,88. Печ. л. 3,75. Усл. печ. л. 5,25. Уч.-изд. л. 3,0
С0 2314. Тираж 2000. Цена 31 коп. Переплет 6 коп.

Дагестанское книжное издательство Управления
по делам издательств, полиграфии и книжной тор-
говли Совета Министров ДАССР, Махачкала,
ул. Маркова, 55. Зак. 136.

Типография им. С. М. Кирова Управления по делам
издательств, полиграфии и книжной торговли Со-
вета Министров ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 51.